

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის სოციალურ და პოლიტიკურ
მეცნიერებათა ფაკულტეტი

თამთა ქუფარაშვილი

უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებათა
კურსდამთავრებულების პროფესიული ნიშნით დასაქმების
პრობლემები საქართველოში

სოციოლოგიის სამაგისტრო პროგრამა

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია სოციოლოგიის მაგისტრის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ნაშრომის ხელმძღვანელი:

ნინო დურგლიშვილი

თსუ-ს ასოცირებული პროფესორი

თბილისი - 2017

ანოტაცია

“უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებათა კურსდამთავრებულების პროფესიული ნიშნით დასაქმების პრობლემები საქართველოში”

წარმოდგენილი ნაშრომი მიზანად ისახავს, უმაღლესი განათლების მქონე ადამიანების, პროფესიული ნიშნით დასაქმების განმაპირობებელი ფაქტორების ანალიზს ქართულ სინამდვილეში. ნაშრომში განხილულია კურსდამთავრებულთა დამოკიდებულება უმაღლესი განათლების მიმართ. ძირითადი ყურადღება ეთმობა უმაღლესი განათლებისა და შრომის ბაზრის მოთხოვნების ურთიერთმიმართებების დადგენას და უსდ-ს კურსდამთავრებულთა პროფესიული ნიშნით დასაქმების შემაფერხებელი ფაქტორების იდენტიფიცირებას.

ახალგაზრდების დასაქმების პრობლემა ძალიან აქტუალურია, ვინაიდან სწორედ ახალგაზრდობა წარმოადგენს სახელმწიფოსთვის საკადრო პოტენციალს. ამ პრობლემის ერთ-ერთ მიზეზს წარმოადგენს საგანმანათლებლო სისტემის შეუსაბამობა დასაქმების ბაზრის მოთხოვნებთან, აქედან გამომდინარე საინტერესოა კურსდამთავრებულთა შეხედულებები და დამოკიდებულება მოცემულ საკითხთან დაკავშირებით.

საკვლევი ობიექტები არიან უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებათა კურსდამთავრებულები. აქვე იხილავთ კვლევაში გამოყენებულ მეთოდებს. გამოვიყენე, როგორც კვლევის რაოდენობრივი, ასევე თვისებრივი მეთოდი. რაოდენობრივი კვლევის მეთოდიდან გამოვიყენე პირისპირი ინტერვიუ. თვისებრივი მეთოდიდან კი ფოკუს-ჯგუფი.

ნაშრომი წარმოდგენილია 2 თავისა და 6 პარაგრაფის შემადგენლობით. პირველი თავი ეთმობა უმაღლესი განათლებისა და დასაქმების პრობლემების თეორიული მიდგომებისა და ხედვების ანალიზს. სწორედ ამ თეორიის საფუძველზე მოვახდენ თემის გაანალიზებას. ხოლო მეორე თავში მოცემულია უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებათა კურსდამთავრებულების პროფესიული ნიშნით დასაქმების პრობლემების ძიების ანალიზი, სოციოლოგიური გამოკვლევის შედეგების მიხედვით. კვლევას ერთვის დასკვნა, სადაც საუბარია მიღებულ შედეგებზე და ასევე შეჯამებულია

ის ინფორმაცია, რომელიც მივიღე კვლევის გაანალიზების შემდეგ. ნაშრომის ბოლოს მითითებულია გამოყენებული ლიტერატურის სია.

Abstract

“Profession related employment problems of the graduates of HEI in Georgia”

T. Kuparashvili

The present thesis aims to analyze providing factors for employment of highly educated people under their professional point of view in Georgian reality. The paper highlights dependence of the graduates towards higher education. The main attention is paid to identifying the relationships between the higher education and the labor market requirements and the impediments for employment of graduates of Higher Institutions under the professional point of view.

The problem of employment of young people is very important, because these young people are the potential personnel for the state. One of the main reasons for this problem is the inconsistency of the educational system with the requirements of the employment market, and therefore it is very interesting to see the views and dependence of the graduates towards this question.

The objects of the study are graduates of higher education institutions. Here are the methods used in the study. I used both quantitative and qualitative method of research. From a quantitative research method I have used a personal interview. From the qualitative method - focus group.

The thesis is presented in 2 chapters and 6 paragraphs. The first chapter provides an analysis of theoretical approaches and views of higher education and employment problems. Based on this theory we will analyze it. In the second chapter there is an analysis of the research for employment opportunities for graduate students of higher education institutions, according to the results of the sociological survey. The survey concludes a report on the results obtained and also summarized information I received after analyzing the research. At the end of the work there is indicated the list and annexes of used literature.

სარჩევი

შესავალი.....	6
თავი I უმაღლესი განათლება და დასაქმება: პრობლემები, მიდგომები, ხედვები.....	
§1. უმაღლესი განათლება და საზოგადოებრივი მოთხოვნები.....	8
§2. უმაღლესი განათლება და დასაქმება სოციოლოგიური თვალსაზრისით - ზიგმუნტ ბაუმანი	10
§3. უმაღლესი განათლების მქონე პირთა დასაქმების პრობლემა საზღვარგარეთის ქვეყნებში.....	12
§4. უმაღლესი განათლების მქონე პირთა დასაქმების პრობლემა საქართველოში.....	14
თავი II. უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებათა კურსდამთავრებულების პროფესიული ნიშნით დაქმების პრობლემების შესახებ (სოციოლოგიური გამოკვლევის მიხედვით).....	
§1. კვლევის მიზანი.....	21
§2. კვლევის მეთოდოლოგია.....	21
§3. მონაცემთა ანალიზი და განზოგადება.....	
ა) რაოდენობრივი კვლევის ანალიზი.....	22
ბ) თვისებრივი კვლევის ანალიზი.....	30
დასკვნა.....	42
გამოყენებული ლიტერატურა.....	44

შესავალი

თანამედროვე პირობებში სულ უფრო და უფრო აქტუალურია უსდ-ს კურსდამთავრებულთა დასაქმების პრობლემა, მათი პროფესიული და პიროვნული პოტენციალის სრულყოფილი რეალიზაცია. ახალგაზრდა სპეციალისტები უსდ-ს დამთავრების შემდეგ აწყდებიან სხვადასხვა სირთულეებს დასაქმების ბაზარზე. მთავარი დაბრკოლება კი არის პროფესიული განათლების შეუთავსებლობა დასაქმების ბაზრის მოთხოვნებთან. გამოვლენილ წინააღმდეგობებს, რომელიც არსებობს ახალგაზრდა სპეციალისტების მოლოდინებსა და დამსაქმებელთა მოთხოვნებს შორის, მივყავართ დასაქმების სირთულეებთან და პროფესიის იძულებით ცვლილებასთან.

უმაღლესი განათლების კურსდამთავრებულთა კომპეტენციების შრომის ბაზარზე არსებულ მოთხოვნებთან შესაბამისობის გაზრდა თანამედროვე სამყაროსთვის მეტად მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს. ბოლონის პროცესის ფარგლებში ბოლო ათწლეულების განმავლობაში განხორციელებული ცვლილებების შედეგად, უმაღლესი განათლების ძირითადი აქცენტები შეიცვალა და დაიწყო ტრადიციული აკადემიური პროგრამებისთვის დამახასიათებელი თეორიული სწავლების ინტეგრირება ახალ, ბაზარზე ორიენტირებულ სწავლებასთან, რაც გულისხმობს პროფესიული (დარგობრივი) ცოდნისა და ტრანსფერული (ზოგადი) უნარების სინთეზს.[Corom-inas et al. 2010, 23].

უმაღლესი განათლების თანამედროვეობის მოთხოვნებთან შესაბამისობისთვის, ბოლონის დეკლარაციის ხელმოწერით, საფუძველი ჩაეყარა საუნივერსიტეტო განათლების მოდერნიზების პროცესს. უნივერსიტეტის როლი განისაზღვრა, როგორც „განათლებასა და შრომის ბაზარს შორის არსებული უფსკრულის დამაკავშირებელი ხიდისა“. ამ გამოწვევის საპასუხოდ, ევროპულმა დაწესებულებებმა დანერგეს კომპეტენციებზე დაფუძნებული სასწავლო მოდელი კურსდამთავრებულთა დასაქმების შანსების გასაზრდელად, რაც მათ არამხოლოდ დასაქმებაში დაეხმარებოდათ, არამედ საშუალებას მისცემდა, მარტივად მოეხდინათ ადაპტირება მუდმივად ცვალებად პროფესიულ გარემოსთან. ამ მხრივ გამონაკლისს არც საქართველო წარმოადგენს, რომელიც ბოლონის პროცესს ოფიციალურად 2005 წელს შეუერთდა და უმაღლეს

საგანმანათლებლო დაწესებულებებს კონკრეტული რეგულაციები დაუწესა: აკრედიტაციის სტანდარტები პირდაპირ ითხოვენ უნივერსიტეტებისგან სხვადასხვა ტიპის უნარჩვევების გამომჟღავნებას და სწავლების სხვადასხვა მეთოდების ერთობლიობას, რომელიც უზრუნველყოფს პროგრამით გათვალისწინებული შედეგების მიღწევას, რაც, თავის მხრივ, ხელს უწყობს კურსდამთავრებულთა კონკურენტუნარიანობას დასაქმების ბაზარზე. უმაღლეს განათლებასა და დასაქმების ბაზარს შორის დამოკიდებულება ორი მიმართულებით შეიძლება განიხილებოდეს – დამოკიდებულება და შედარებითი ავტონომია. დამოკიდებულება გულისხმობს კურსდამთავრებულის პროფილის შესაბამისობას მის სამუშაოსთან, ხოლო შედარებითი ავტონომია კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს აღნიშნულ დამოკიდებულებას და ამტკიცებს, რომ დასაქმებულის უნარები შესაძლებლობას უნდა აძლევდეს მას, მარტივად ადაპტირდეს მოცემულ კონტექსტში და შეძლოს, მისსავე სამუშაო ადგილას არსებულ ცვალებად მოთხოვნებს მოერგოს[Corominas et al. 2010, 23].

მიუხედავად იმისა, რომ ყველა საჭირო უნარს მხოლოდ საუნივერსიტეტო განათლება ვერ უზრუნველყოფს და საჭიროა თეორიული განათლების ინტეგრირება პრაქტიკასთან, საუნივერსიტეტო განათლებას (თეორიული ცოდნისა და ტრანსფერული უნარების ერთობლიობას) განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება, როგორც ინსტრუმენტს სტუდენტის მოსამზადებლად, სამუშაო გამოცდილების და კონტაქტების გარეშე გავიდეს კონკურენტულ სამუშაო ბაზარზე. [კვლევის ანგარიში. 2015, 6]

თავი I. უმაღლესი განათლება და დასაქმება: პრობლემები, მიდგომები, ხედვები

§1. უმაღლესი განათლება და საზოგადოებრივი მოთხოვნები

საზოგადოების უდიდესი ნაწილი არის დაინტერესებული მხარე, მოსწავლე, სტუდენტი, მშობელი, მასწავლებელი, ლექტორი და ა.შ. პროცესში ჩართული თითოეული სეგმენტისთვის მნიშვნელოვანია მიიღონ/გასცენ ისეთი განათლება, რომელიც კონკურენტუნარიანი იქნება. საზოგადოების გააქტიურება დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად ძლიერი იქნება ის თემები, ჯგუფები, ორგანიზაციები, რომლებიც განათლების სფეროზე მუშაობენ.[OECD (2013)]

უმაღლესი განათლების კურსდამთავრებულთა კომპეტენციების შრომის ბაზარზე არსებულ მოთხოვნებთან შესაბამისობის გაზრდა თანამედროვე სამყაროსთვის მეტად მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს.[OECD (2012),] ბოლო ათწლეულების განმავლობაში განხორციელებული ცვლილებების შედეგად, უმაღლესი განათლების ძირითადი აქცენტები შეიცვალა და დაიწყო ტრადიციული აკადემიური პროგრამებისთვის დამახასიათებელი თეორიული სწავლების ინტეგრირება ახალ, ბაზარზე ორიენტირებულ სწავლებასთან, [Argentin G.,TriventiM.,2007] რაც გულისხმობს პროფესიული (დარგობრივი) ცოდნისა და ტრანსფერული (ზოგადი) უნარების სინთეზს.

ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) განმარტების მიხედვით, ტრანსფერული უნარები მოიაზრებს ანალიზისა და სინთეზის უნარს, ეფექტურ მენეჯმენტსა და სტრატეგიულ ხედვას პრობლემების გადასაჭრელად, ჯგუფურად და დამოუკიდებლად მუშაობის უნარს, გადაწყვეტილებების მიღების უნარს, სწავლისა და კვლევის უნარს, ტექნოლოგიური უნარებს, უცხო ენის ცოდნას, ინოვაციურობასა და სხვ.[OECD (2013)]

ევროკომისიის განათლებისა და ტრენინგის სამუშაო პროგრამაში ერთმანეთისგანაა გამიჯნული „ტრადიციული“ (მშობლიურ ენაზე კომუნიკაცია, უცხო

ენების ცოდნა, კომპიუტერული უნარები, წერა-კითხვა, ელემენტარული მათემატიკა, ა.შ.) და „ჰორიზონტალური“ უნარები (სწავლის უნარი, სოციალური და სამოქალაქო პასუხისმგებლობა, ინიციატივის გამოყენების შესაძლებლობა, კულტურული ცოდნა, კრეატიულობა, ა.შ.); მათი ერთობლიობა კი აღნიშნულია, როგორც ის ძირითადი კომპეტენციები, რომლებიც ეხმარება ინდივიდს, ადგილი დაიმკვიდროს საზოგადოებაში. თუმცა, OECD 2012 წლის კომპეტენციების სტრატეგიაში „უნარი“ და „კომპეტენცია“ ერთმანეთის სინონიმად არის გამოყენებული, და განისაზღვრება, როგორც ცოდნის, ატრიბუტებისა და შესაძლებლობების ნაკრები, რომელიც ისწავლება, სწავლის კვალდაკვალ ფართოვდება, და ინდივიდებს საშუალებას აძლევს, წარმატებულად და თანმიმდევრულად განახორციელონ მათთვის სასურველი საქმიანობა. აღნიშნული უნარების განვითარებისა და უმაღლესი განათლების თანამედროვეობის მოთხოვნებთან შესაბამისობისთვის საფუძველი ჩაეყარა საუნივერსიტეტო განათლების მოდერნიზების პროცესს. უნივერსიტეტის როლი განისაზღვრა, როგორც „განათლებასა და შრომის ბაზარს შორის არსებული უფსკრულის დამაკავშირებელი ხიდისა“. ამ გამოწვევის საპასუხოდ, ევროპულმა დაწესებულებებმა დანერგეს კომპეტენციებზე დაფუძნებული სასწავლო მოდელი კურსდამთავრებულთა დასაქმების შანსების გასაზრდელად, რაც მათ არამხოლოდ დასაქმებაში დაეხმარებოდათ, არამედ საშუალებას მისცემდა, მარტივად მოეხდინათ ადაპტირება მუდმივად ცვალებად პროფესიულ გარემოსთან. ამ მხრივ გამონაკლისს არც საქართველო წარმოადგენს.[OECD (2012),]

არსებობს მოსაზრება, რომ დღევანდელი განათლების სისტემა მიუხედავად მიმდინარე რეფორმებისა ძალიან შორს დგას საზოგადოებრივი მოთხოვნებისაგან, რომ იგი მოქმედებს პარალელიზმის რეჟიმით. ერთ-ერთი კარდინალური საკითხი ჩვენს ქვეყანაში განათლების სისტემის რეორგანიზაციისა უნდა იყოს გაბედული მიბრუნება განათლების საზოგადოებრივი და ეროვნული მოთხოვნებისაკენ. რაც ნიშნავს განათლების მიზნის გარკვევას. კერძოდ: მრავალგვარი სასწავლო მოქმედებით მოამზადოს ადამიანი იმისათვის, რომ იგი პროდუქტიულად ჩაერთოს თანამედროვე საზოგადოების ცხოვრებაში, შრომით საქმიანობაში და სხვ. და ბოლოს, განათლების სისტემაში რეფორმისტული აზროვნების შექრა მსოფლიო გლობალიზაციური

პროცესების ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილია. დღევანდელ მსოფლიოში სულ უფრო და უფრო იზრდება მისწრაფება განათლების ერთიან სისტემაზე გადასასვლელად. მსოფლიოში იქმნება არა მარტო საერთო ვალუტა, ეკონომიკა და პოლიტიკა, არამედ ცოდნაც. ასეთ შემთხვევაში ჩვენისთანა პატარა ქვეყნებს მეტი ყურადღება მართებთ. [OECD (2012),]

§2. უმაღლესი განათლება და დასაქმება სოციოლოგიური თვალსაზრისით - ზიგმუნტ ბაუმანი

ზიგმუნტ ბაუმანი გახლავთ პოლონელი სოციოლოგიის ემერიტუს-პროფესორი ლიდსის უნივერსიტეტში. მისი პოპულარული ნაშრომები ეხება მოდერნულობის, გლობალიზაციის, პოსტმოდერნიზმის ეთიკის, სოციალური მოძრაობების, უთანასწორობის, განათლების, თანამედროვე წარმომადგენლობითი დემოკრატიისა და ელიტების კრიზისის კვლევას.[ქეცბაია, 2014, 392]

ბაუმანის კონცეფცია განათლების შესახებ პოსტმოდერნისტული სოციოლოგიის ამოსავალ პრინციპებს ემყარება, რომლის მიხედვით, პოსტმოდერნისტული რეალობა აუფასურებს ტრადიციული გაგებით მთელ რიგ სოციალურ ინსტიტუტებს. ბუნებრივია, ეს პროცესი განათლებასაც ეხება. პოსტმოდერნისტულ საზოგადოებაში ცოდნა და განათლება მაქსიმალურად კომერციალიზებულია და პოსტმოდერნისტული კონსუმიზმის მოთხოვნებს არის მორგებული. ამ პრინციპიდან გამომდინარე ბაუმანი აკეთებს დასკვნას, რომ თანამედროვე განათლების სისტემა საერთოდ აზრზე არა მიმდინარე პოსტმოდერნული გამოწვევების შესახებ, რაც მთელ რიგ პრობლემებს იწვევს განათლების სისტემაში. ასეთ ვითარებაში, ბაუმანის აზრით, გამოსავალი თამაშის ახლი წესების მიღებაშია, რომელიც ტრადიციული კულტურული იდენტობის მქონე სოციუმებს ძვირად უჯდებათ.[ქეცბაია, 2014, 395]

„ადრე ცოდნა, გავლენა და ავტორიტეტი უნივერსიტეტში მიღებული ცოდნით განისაზღვრებოდა. ამჟამად ეს ვითარება შეიცვალა. ამ მხრივ უნივერსიტეტს სხვა დაწესებულებები უწევს კონკურენციას. დღეს უნივერსიტეტის კედლებ- ში შეიძლება

მოიპოვო და ასევე დაკარგო რეპუტაცია. სოციალური იერარქიის ფორმირებაში დიდება ცნობადობამ შეცვალა. საჯარო ცნობადობამ სამეცნიერო დიპლომს ფასი დაუკარგა. დღეს იერარქიული გავლენა მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით შეფასებაზე და არა მეცნიერული მიღწევებისა და დამსახურების ტრადიციულ საუნივერსიტეტო აღიარებაზეა დამოკიდებული, რომელიც ისეთი არამყარი და გარდამავალია, როგორც ამა თუ იმ ცნობის “ღირებულება სიახლის თვალსაზრისით”. [ქეცბაია, 2014, 392]

მეცნიერი და სოციოლოგი აღნიშნავს, რომ „დღეს უნივერსიტეტებს მრავალ ისეთ დაწესებულებებთან და ორგანიზაციებთან უწევთ კონკურენცია, რომლებმაც თანამედროვე კლიენტურის მოთხოვნები, სურვილები და შიშები უკეთ უწყიან. [ქეცბაია, 2014, 392]

სწავლების ყველა დონის მქონე ინსტიტუტები, რომელ თაც ადრე კანონიერი სტატუსი ქონდათ აღმოაჩინენ, რომ პროფესიული უნარებისა და კომპეტენციების განმსაზღვრელი ის უფლებები, რომლებიც მათ ოდესღაც ხელთ ეპყრათ ახლა მალე უსხლტებათ ხელიდან. დღეს ყველას _ სტუდენტს, მასწავლებელს და მასწავლებელთა მასწავლებლებს _ თანაბრად მუწვდებათ ხელი ინტერნეტთან მიერთებულ ვიდეომონიტორებზე, როდესაც სათანადოდ გადამუშავებული და სასწავლო პროგრამებთან მისადაგებული მეცნიერული აზრის უკანასკნელი მიღწევები, რომელიც ადვილი გამოსაყენებელია, კომპიუტერული თამაშების ნებისმიერ მაღაზიაში იყიდება, ხოლო სასწავლო დანიშნულების სათამა- შოების ქონა უფრო მეტად ფულზეა დამოკიდებული, ვიდრე სამეცნიერო ხარისხზე. ამ ყველაფერმა მასწავლებლის ფუნქციაზე მოახდინა გავლენა. დღეს მასწავლებლის რეალური გავლენა და ავტორიტეტი იმ ინფორმაციის წყაროს კონტროლით განისაზღვრება, რომელიც კოლექტიურ საკუთრებას წარმოადგენს. უმაღლესი ცოდნის ერთადერთ და ბუნებრივ მფლობელობაზე აკადემიური გაერთიანებების პრეტენზია ამჟამად ნებისმიერი ადამიანის ყურში ცარიელი სიტყვებია მხოლოდ, რომელი სიტყვების ამ პრეტენზიის მქონე ადამიანებსაც არ სჯერათ უკვე. [ქეცბაია, 2014, 392]

უწყვეტი და გამუდმებული ტექნოლოგიური რევოლუცია ცოდნის მიღებასა და პროფესიულ მომზადებას კეთილისმყოფელ ძალას უკარგავს და სასარგებლო უნარების სიცოცხლის ხანგრძლივობას სწარაფად ამცირებს. სამუშაო ადგილზე მოკლევადიანი

პროფესიული მომზადება, მოქნილი სასწავლო კურსები და თვითმომზადებისთვის საჭირო სწრაფად განახლებადი მასალები, რომელთაც ბაზარზე უნივერსიტეტის შუამავლობის გარეშე გვთავაზობენ, უფრო მეტად მიმზიდველი ხდება. პროფესიული მომზადების ამოცანები, თანდათანობით, მაგრამ განუხრელად შორდება უნივერსიტეტებს. [ქეცბაია, 2014, 392]

ასეთ სიტუაციაში ცხადი სტრატეგია თამაშის ახალი წესების მიღებასა და ამ წესებით მოქმედებაში მდგომარეობს. პრაქტიკაში ეს საუნივერსიტეტო განათლების ბაზრის მკაცრი მოთხოვნებისადმი დაქვემდებარებას და უნივერსიტეტების მიერ შექმნილი პროდუქციის საზოგადოებრივი საჭიროების მიხედვით გაზომვას ნიშნავს. დღეს უნივერსიტეტები ნოუჰაუსა და ისეთი საქონლის შემქმნელებად უნდა გვევლინებოდნენ, რომელიც გაყიდვების მოცულობით თანამედროვე სუპერმარკეტის ათასგვარ საქონელს გაუწევს ღირსეულ წინააღმდეგობას. [ქეცბაია, 2014, 392]

§3. უმაღლესი განათლების მქონე პირთა დასაქმების პრობლემა საზღვარგარეთის ქვეყნებში

დასაქმების პრობლემა მთელ მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე აქტუალურია. თუმცა, ყველა ქვეყნისთვის განსხვავებულია უმუშევრობის განსაზღვრის და ბუნებრივი დონის დადგენის პარამეტრები. მსოფლიოში თითქმის ყველა ქვეყნისთვის „Central Intelligence Agency“ აწარმოებს „The World Factbook“-ს, სადაც სტატისტიკაზე დაყრდნობით უმუშევრობის დონეა განსაზღვრული.

დემოკრატიულ ქვეყანაში უმუშევრობა პრობლემას წარმოადგენს არა მხოლოდ ინდივიდისთვის, არამედ სახელმწიფოსთვისაც, როგორც მოვალეობრივი ასევე პრაგმატული თვალსაზრისით. ეროვნული სტატისტიკის დამკვეთი და ფინანსური გარანტი მთავრობაა, ამიტომ მისი კომპეტენციაა სტატისტიკური აღრიცხვის განვითარების საჭიროების დანახვა. საქსტატი აწარმოებს კვლევას, რის საშუალებასაც აძლევს არსებული მატერიალური და ადამიანური რესურსები. ხოლო, დამატებითი საქმიანობისთვის დამატებითი რესურსებია საჭირო, რაც მთავრობის პრეროგატივა და

პოლიტიკური ნების საკითხია.[www.grantthornton.global/insights/articles/talent-shortages/]

სამწუხაროდ, კურსდამთავრებულთა უმუშევრობა მთელს მსოფლიოში აქტუალური პრობლემაა; თუმცა მის წინაშე, რამოდენიმე ქვეყანამ თავისი საგანმანათლებლო პოლიტიკა შეცვალა იმისთვის, რომ კურსდამთავრებულთა კვალიფიკაციები სამუშაო ბაზრის მოთხოვებს მოერგოს. ბევრმა ევროპულმა საგანმანათლებლო სისტემამ სტაჟირება სასწავლო პროგრამის ნაწილად აქცია.[www.grantthornton.global/insights/articles/talent-shortages/]

არაკვალიფიცირებული და არასრულყოფილად შერჩეული კადრი არა მხოლოდ ორგანიზაციის ეფექტურად ფუნქციონირებას უშლის ხელს, არამედ ზოგადად ეკონომიკას ანელებს – არ არსებობს ინოვაციისა და გაზრდილი პროდუქტიულობის საჭიროება იქ, სადაც სამუშაოს ცუდად შესრულების დროს პოზიციას საფრთხე არ ემუქრება. ასეთ პირობებში, ყოველდღიური მოღვაწეობა მხოლოდ ორგანიზაციის გადარჩენას უზრუნველყოფს.[www.grantthornton.global/insights/articles/talent-shortages/]

Grant Thornton-ის საერთაშორისო ბიზნესის ანგარიში არასრულყოფილად შერჩეული სამუშაო ძალისა და ბიზნესის ზრდის ურთიერთდამოკიდებულებას უსვამს ხაზს: საერთაშორისო ბიზნესის ანგარიშმა მსოფლიოს გარშემო არსებულ სხვადასხვა ბიზნესს დაუსვა შეკითხვა, თუ რამდენად უშლიდა ბიზნესის ზრდას არასაკმარისი კვალიფიციური მუშა ხელი. 2012 წლის შემდეგ, წლიური საშუალო მაჩვენებელი მხოლოდ 3 პროცენტით გაიზარდა და იმ ადამიანის რიცხვმა, რომელიც ამ საკითხს პრობლემად მიიჩნევს 31 %-ს მიაღწია, თუმცა ზრდა აშშ-ში (9 %, საბოლოო შედეგი 25%), ჩინეთი (5 %, საბოლოო შედეგი 35%) და იაპონია (12 %, საბოლოო შედეგი 52%) ამ პრობლემის აქტუალურობას ნათლად ასახავს.[[www.grantthornton.global /insights/ articles/talent-shortages/](http://www.grantthornton.global/insights/articles/talent-shortages/)]

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის მიხედვით 2015 წლის მონაცემებით ახალგაზრდების უმუშევრობის საერთო დონე მსოფლიოში არის დაახლოებით 12.5 %, რაც არის კრიზისის პიკი და ნიშნავს რომ მსოფლიოში 73 მილიონზე მეტი ახალგაზრდაა უმუშევარი. [Global Employment Trends for Youth, 2015] ევროპაში

დაახლოებით 5600000 დაუსაქმებელი ახალგაზრდაა. ევროპის ქვეყნებში მიმდინარე ეკონომიკური და ფინანსური კრიზისების გამო დღითიდღე იზრდება ახალგაზრდა უმუშევართა რაოდენობა. ქვეყნების მთავრობები ამ პრობლემის მოგვარების მიზნით სხვადასხვა კონკრეტულ ღონისძიებებზე მუშაობენ. 2015 წლის მაისის მონაცემებით ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებში 15-24 წლის ახალგაზრდების უმუშევრობის დონე შეადგენს 23.5% -ს.

საქართველოსგან განსხვავებით, სტუდენტებს დასაქმების მეტი შესაძლებლობები აქვთ განვითარებულ ქვეყნებში. მაგალითად, ნორვეგიაში სტუდენტებს აქვთ საშუალება სწავლასთან ერთად დღის მეორე ნახევარში იმუშაონ მაღაზიებში მიმტანებად, გაზეთების დამრიგებლად და ა.შ. ნორვეგიელი სტუდენტებისთვის პრობლემას არ წარმოადგენს ლექციებზე დასწრება, რადგან მათი სამუშაო განაკვეთი მხოლოდ ოთხი საათია.[Global Employment Trends for Youth, 2015]

§4. უმაღლესი განათლების მქონე პირთა დასაქმების პრობლემა საქართველოში

როგორც ცნობილია დასაქმების მდგომარეობა და შესაძლებლობები მნიშვნელოვანწილადაა დამოკიდებული მოსახლეობის ეკონომიკურ აქტიურობაზე.

ცხრილი N1. 15 წლის და უფროსი ასაკის მოსახლეობის განაწილება ეკონომიკური აქტივობის მიხედვით ათასი კაცი

	2010	2011	2012	2013	2014
სულ აქტიური მოსახლეობა [სამუშაო ძალა]	1944.9	1959.3	2029.1	2003.9	1991.1
დასაქმებული	1628.1	1664.2	1724.0	1712.1	1745.2
დაქირავებული	618.6	632.0	662.6	658.2	692.3
თვითდასაქმებუ	1007.1	1025.4	1054.0	1043.8	1046.1

ლი					
გაურკვეველი	2.4	6.8	7.4	10.0	6.8
უმუშევარი	316.9	295.1	305.1	291.8	246.0
მოსახლეობა სამუშაო ძალის გარეთ	1083.3	1045.9	1005.2	1022.3	1004.4
უმუშევრობის დონე (%)	16.3	15.1	15.0	14.6	12.4
აქტიურობის დონე (%)	64.2	65.2	66.9	66.2	66.5
დასაქმების დონე(%)	53.8	55.4	56.8	56.6	58.3

[ნატო ჩაკვეტაძე უმუშევრობა, რომელიც არ ჩანს (06ივლისი,2016)

<http://forbes.ge/blog/186/umushevropa%2C-romelic-ar-cans>]

მოსახლეობის ეკონომიკური აქტივობის დონე საქართველოში არ ჩამორჩება ევროკავშირის ქვეყნების ანალოგიურ მაჩვენებლებს (საშუალოდ 69%), თუმცა მოსახლეობის მაღალი ეკონომიკური აქტიურობა საქართველოში არ აისახება ეფექტიან დასაქმებაში და გარკვეულწილად ცხოვრების დაბალი დონითა და შემოსავლების სიმწირით არის გამოწვეული. აღნიშნულს ადასტურებს ის, რომ საქართველოში უჩვეულოდ მაღალია ეკონომიკური აქტივობის დონე აქვთ საპენსიო ასაკს გადაცილებულ მოქალაქეებს. მაგალითად, 65 წელს გადაცილებულ მამაკაცთა დაახლოებით 57 და ქალთა 41 % ეკონომიკურად აქტიურია რაც დაახლოებით 12-ჯერ აღემატება ევროკავშირის ქვეყნებში მამაკაცთა და 20-ჯერ ქალთა ანალოგიურ მაჩვენებლებს. [ჩაკვეტაძე,2016]

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის (საქსტატი) თანახმად, 2015 წელს საქართველოში უმუშევრობის დონე 12%-ია. ამ მონაცემით ბოლო 12 წლის მანძილზე ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა. უნდა ითქვას, რომ აღნიშნული მაჩვენებელი მკვეთრად განსხვავდება იმისგან, თუ როგორ აღიქვამს ამ პრობლემას საზოგადოება, რაც კარგად იკვეთება სოციოლოგიურ კვლევებში. კერძოდ, ეროვნულ-დემოკრატიული ინსტიტუტის (NDI) საზოგადოებრივი აზრის კვლევის მიხედვით, მოსახლეობას ყველაზე მეტად აწუხებს სამუშაო ადგილების პრობლემა (66%), ფასების

ზრდა და ინფლაცია (43%) და სიღარიბე (39%). პრობლემების ტოპ-სამეული მთლიანად ეკონომიკური ხასიათისაა და უკან იტოვებს ისეთ უმნიშვნელოვანეს ეროვნულ პრობლემას, როგორცაა ტერიტორიული მთლიანობა. [ჩაკვეტაძე, 2016]

უნივერსიტეტის კურსდამთავრებულებისთვის მთავარ სირთულედ სამსახურის მოძებნა რჩება. დღევანდელ დღეს სამუშაო ადგილების უკმარისობას სხვადასხვა მიზეზებით ხსნიან, მაგრამ ფაქტად რჩება ის, რომ უმაღლესი განათლების მიღება სამსახურის დაწყების გარანტი მაინც არ არის.

პროფესიის შეუსაბამოდ დასაქმების მიზეზები

CRRC საქართველოს მონაცემებით, დღევანდელ დღეს დასაქმების მსურველების 51 პროცენტს 18-35 წლოვანების რესპონდენტები შეადგენენ. საერთაშორისო აკრედიტაციის მქონე ქართული უნივერსიტეტების ხელთ არსებული რესურსების გათვალისწინებით ესეთი მაჩვენებელი საკმაოდ მოულოდნელია. [ჩაკვეტაძე, 2016]

ასევე, რიგითი ქართველი კურსდამთავრებულისთვის, პერსონალური კონტაქტების გარეშე დასაქმება საკმაოდ ძნელია. ამ სტატის მიზნებისთვის ჩატარებული კვლევა ამ ფაქტს ნათლად ასახავს. 78 გამოკითხული კურსდამთავრებულისგან დასაქმებული 67(86%) აღმოჩნდა, მათგან 31.25%-მა პოზიცია პირადი/ოჯახური კავშირების საშუალებით იპოვა, 17.50%-მა სხვა კონტაქტების საშუალებით, ხოლო 17.50%-მა სამსახური დასაქმების ვებგვერდებიდან იპოვა. ეს კვლევა ასახავს სამსახურის ოჯახისა და პირადი კონტაქტების საშუალებით მოძებნის ტენდენციას. ასევე ჩანს, რომ რიგით კურსდამთავრებულს, რომელსაც კავშირები არ აქვს, დასაქმების ვებგვერდებზე დაყრდნობით, სამუშაოს მოძებნის დაახლოებით 18% შანსი აქვს [განათლება და დასაქმება საქართველოში]

პროფესიის არჩევანი - უმუშევრობასთან დაკავშირებულ პრობლემაში სტუდენტების პროფესიის არჩევანზე დიდ როლს თამაშობს. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთ სფეროში უფრო მეტი ვაკანსიაა, ჯამში სამუშაო ადგილების რაოდენობა მაინც საკმაოდ შეზღუდულია. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით, 2013 სასწავლო წლის განმავლობაში ქალ კურსდამთავრებულთა შორის ყველაზე პოპულარული პროფესიები ბიზნესის ადმინისტრირება (39%) და ჯანდაცვა (23%) იყო. მამაკაც კურსდამთავრებულების მიერ არჩეულ პროფესიებში ლიდერობდა ინჟინერია

(63%) და ბიზნესის ადმინისტრირება (16%). კურსდამთავრებულთა ორივე ჯგუფში ყველაზე ნაკლებად პოპულარული პროფესია მეცნიერება/ საბუნების-მეტყველო მეცნიერება იყო.*[განათლება და დასაქმება საქართველოში]*

გარკვეული პროფესიების პრიორიტეტულობა სხვადასხვა სფეროებში კადრების დისბალანსს იწვევს. სწორედ ამ პრობლემის მოგვარება დაისახა მიზნად Millenium Challenge Corporation Georgia-მ Compact II პროგრამის ფარგლებში, რომელმაც წარადგინა Stem Higher Education პროექტი, რომლის მთავარი მიზანი საქართველოში მეცნიერების, ტექნოლოგიის, ინჟინერიისა და მათემატიკის ბაკალავრიატის პროგრამების დანერგვაა. ასეთი პროგრამები შეიძლება იყოს გარკვეული პროფესიების პოპულარიზაციის საშუალება. მეორეს მხრივ, ერთნაირი კვალიფიკაციის მქონე კურსდამთავრებულებს ერთი ტიპის პოზიციისთვის უწევთ ბრძოლა, რის შემდეგაც ბევრს თავისი პროფესიისგან განსვავებულ სფეროებში უწევთ მუშაობა. ამას ადასტურებს ჩატარებული კვლევა: გამოკითხულთა 35% თავის სფეროში არ მუშაობს, და იმათ შორის ვინც თავის პროფესიულ სფეროში არ მუშაობს და უმუშევარია, თავის სფეროში მუშაობის სურვილს 50% გამოთქვამს.*[განათლება და დასაქმება საქართველოში]*

კურსდამთავრებულთა უმუშევრობა ეკონომიკამაც განაპირობა – 2013 წელს შექმნილმა 12,000-მა სამუშაო ადგილმა უმუშევრობის დონე 0.4%-ით შეამცირა. მიუხედავად ამისა, კურსდამთავრებულთა რაოდენობა 10,790-ს შეადგენდა, რომლის უმეტესობასაც სამუშაო გამოცდილება არ ქონდა, და შესაბამისად შექმნილი სამუშაო ადგილების მოთხოვნებს ვერ დააკმაყოფილებდა. თუ დავუშვებთ, რომ შექმნილი სამუშაო ადგილების 10% დაწყებითი პოზიციები იყო, ეს კურსდამთავრებულ მხოლოდ 1200 ადამიანს დაასაქმებდა.*[განათლება და დასაქმება საქართველოში]*

ასევე საინტერესოა ამ პრობლემის წარმოქმნაში დამსაქმებელთა როლი. თითქმის ყველა ინდუსტრიაში დაწყებითი თანამშრომელი სამუშაოებრივ ტრენინგს გადის, და ასეთ პოზიციებზე განათლება დამსაქმებლის მთავარი მოთხოვნაა. ამავდროულად გასაკვირი არაა, რომ დამსაქმებლები უპირატესობას ანიჭებენ იმ კანდიდატებს, რომლებსაც სამუშაო გამოცდილება აქვთ. თუმცა ამ დროს, ბიზნესი საუკეთესო მუშახელის დასაქმებას ვერ უზრუნველყოფს, რადგან დაწყებითი პოზიციებისთვის

გამოცდილებაზე ორიენტირებული მიდგომა აფერხებს იმ ადამიანების დასაქმებას, რომელთა სასწავლო დაწესებულებაში არსებული გრაფიკი მათი სტაჟირების საშუალებას არ იძლევა. [შრომის ბაზარი საქართველოში]

ქართულ ბაზარზე ერთგვარ პარადოქსს აქვს ადგილი. ერთი მხრივ, არსებობს მაღალი მოთხოვნა კვალიფიციურ სამუშაო ძალაზე, მეორე მხრივ, არსებობს ჭარბი სამუშაო ძალა და მთავარი პრობლემა სწორედ არასათანადო კვალიფიკაციაა.

ილიაუნის ბიზნეს სკოლის მიერ დეკემბერ-თებერვალში გამოქვეყნებული ვაკანსიების საფუძველზე ყველაზე მოთხოვნადი პროფესიების ჩამონათვალი იქნა გამოკვლეული. კვლევის შედეგებით ყველაზე მაღალი მოთხოვნა ფინანსისტებზე და საკრედიტო ექსპერტებზეა (20.1%), ასევე მაღალი მოთხოვნა ფიქსირდება გაყიდვების მენეჯერებზე (18.5%). სხვა პროფესიებზე მოთხოვნას კი შემდეგი სურათი აქვს – ტექნიკური პერსონალი – 13.2%; ექიმი/სამედიცინო პერსონალი – 9.7%; დისტრიბუცია /ვაჭრობა – 8%; აითი სფეროს მენეჯერი – 7.4%; სხვადასხვა სფეროს მენეჯერი – 7.2%; მასწავლებელი ტრენერი კონსულტანტი – 6.4%; ტუროპერატორი – 3.5%; მარკეტინგი – 3.1%; იურისტი – 1.9%; ინჟინერი – 1% [შრომის ბაზარი საქართველოში]

ყველაზე დიდი მოთხოვნა ფიქსირდება შემდეგ სექტორებში – საბანკო-საფინანსო სექტორი – 26%, რითეილი – 18%, სამედიცინო სექტორი/ფარმაცია – 15%, სასტუმრო/რესტორანი/ტურიზმი – 17%, კომუნიკაციები/ტრანსპორტი – 9%, მშენებლობა – 5%, საგანმანათლებლო ორგანიზაციები – 7%, მედია – 1%, კვების და სასმელების ინდუსტრია – 2%; [შრომის ბაზარი საქართველოში]

საქართველოში ყველაზე მაღალანაზღაურებად სექტორად კვლავ ფინანსური საქმიანობა და სახელმწიფო მმართველობა რჩება, ტრადიციულად ყველაზე დაბალი შემოსავლები განათლების სექტორშია.

უმუშევრობის დონე მამაკაცებში უფრო მაღალი მაჩვენებლით ფიქსირდება (16.5%), ვიდრე ქალებში (12.3%), რაც ქალები შედარებით ნაკლები აქტიურობით შეიძლება ავხსნათ. გარდა ამისა ქალების შრომის ანაზღაურება 36%-ით ჩამორჩება მამაკაცების საშუალო ხელფასს. [შრომის ბაზარი საქართველოში]

საქართველოში ძალიან მაღალია იმედდაკარგული მუშახელის წილი, ესენი არიან ადამიანები, რომლებმაც ვერ იშოვეს სამსახური, ვერ დასაქმდნენ და ხელი

ჩაიქნეს. სტატისტიკა აჩვენებს, რომ ახალგაზრდებში (15–დან 30 წლამდე) უმუშევრობის მაჩვენებელი უფრო მაღალია (34%) ვიდრე 45 წელს გადაცილებულ ადამიანებში (8%). ახალგაზრდები სამსახურს აქტიურად ეძებენ, 45 წელს გადაცილებული ადამიანები კი იშვიათად, რადგან მათ სამსახურის შოვნის იმედი გადაწურული აქვთ. [შრომის ბაზარი საქართველოში]

საქართველოში უმუშევართა თითქმის 1/3 უმაღლესი განათლება აქვს. ეს განპირობებულია როგორც მოსახლეობის მაღალი საგანმანათლებლო ცენზით (უმაღლესი განათლების მქონე პირთა დიდი წილი მოსახლეობაში) და შრომის პირობებისადმი გაზრდილი მოთხოვნებითა და მოლოდინებით, ისე სამუშაო ძალის მოთხოვნა–მიწოდებას შორის არსებული სტრუქტურული და ხარისხობრივი დისბალანსით. რიგი სპეციალობების უმაღლესი განათლების მქონე კადრების ჭარბწარმოებით, სპეციალობით დასაქმების შესაძლებლობების შეზღუდვით. აღნიშნული მიზეზები ახალგაზრდებს შორის მაღალი უმუშევრობის განმაპირობებელ გარემოებადაც გვევლინება.[შრომის ბაზარი საქართველოში]

ოფიციალური სტატისტიკით, ქალაქში უმუშევრობის მაღალი მაჩვენებელი ფიქსირდება. რაც დათვლის არასწორ მეთოდიკაზე მიუთითებს და არ ასახავს რეალურ სურათს. ეკონომიკურად აქტიურ ქალაქებში უმუშევრობა ბუნებრივად მაღალია, სოფლად კიდევ უფრო მეტი რაოდენობა ფიქსირდება, თუ არ ჩავთვლით მეთოდიკას, რომლის მიხედვითაც 1 ჰა მიწის მფლობელი ითვლება დასაქმებულად. ბოლო წლებში პოზიტიური დინამიკის მიუხედავად მცირეა პრეცედენტები, როდესაც ხდება ბიზნესის და უნივერსიტეტების კოოპერაცია სამუშაო ძალის მოზიდვის ნაწილში.[შრომის ბაზარი საქართველოში]

უნივერსიტეტის დამთავრებულს პრაქტიკულად ხელახლა სჭირდება გადამზადება, უნივერსიტეტების უმრავლესობაში ნაკლებად არიან მოწვეულნი ლექტორებად ბიზნესიდან პრაქტიკოსები, რომლებიც თეორიის გარდა საჭირო უნარჩვევებს გადასცემენ სტუდენტებს, ასევე მზადყოფნას გამოთქვამენ პრაქტიკაზე და სამუშაოზე მიიწვიონ სტუდენტები. სასწავლო პროგრამებში პრაქტიკულად არ არის მეწარმეობაზე ორიენტირებული სასწავლო კურსები, რომლებიც სტუდენტებს

ცოდნასთან ერთად უვითარებს სამეწარმეო უნარ-ჩვევებს.[შრომის ბაზარი საქართველოში]

გლობალური კონკურენტუნარიანობის რეიტინგის მიხედვით საქართველო შრომის ბაზრის ეფექტურობის მიხედვით 144 ქვეყანას შორის 41-ე პოზიციაზეა. ამ მაჩვენებლით რეგიონში ჩამოვრჩებით ყაზახეთს და აზერბაიჯანს და ვუსწრებთ რუსეთს, სომხეთს, უკრაინას და თურქეთს. შრომის ბაზრის ეფექტურობის 10 კომპონენტიდან საუკეთესო პოზიციები გვაქვს, მუშახელის შემცირების ხარჯების, მუშახელის დაქირავების და დათხოვნის პრაქტიკაში. უარესი პოზიციების ტალანტების მოზიდვა და შენარჩუნება.[შრომის ბაზარი საქართველოში<http://forbes.ge/blog/79/Sromis-bazari-saqarTveloSi>]

თავი II. უმაღლეს საგანმანათლებლო კურსდამთავრებულების პროფესიული ნიშნით დასაქმების პრობლემები საქართველოში (სოციოლოგიური გამოკვლევის მიხედვით)

§1. კვლევის მიზანი

მიზანი: უმაღლესი განათლების მქონე ადამიანების, პროფესიული ნიშნით დასაქმების განმაპირობებელი ფაქტორების ანალიზი

კვლევის მიზნიდან გამომდინარე გამოიკვეთა შემდეგი ამოცანები და ჰიპოთეზები:

ამოცანები:

- უმაღლესი განათლების მიღების მოტივაციების იდენტიფიცირება
- კურსდამთავრებულთა დამოკიდებულება უმაღლესი სასწავლებლის მიმართ
- უმაღლესი განათლებისა და შრომის ბაზრის მოთხოვნების ურთიერთმიმართების იდენტიფიცირება და შეჯამება
- უსდ-ს კურსდამთავრებულთა პროფესიული ნიშნით დასაქმების შემაფერხებელი ფაქტორების იდენტიფიცირება

ჰიპოთეზები:

- ახალგაზრდები ხშირად აწყდებიან დასაქმების პრობლემებს
- კურსდამთავრებულთა კომპეტენციები და შრომის ბაზრის მოთხოვნები ხშირად არ შეესაბამება ერთმანეთს

§2. კვლევის მეთოდოლოგია

მოცემული სამაგისტრო ნაშრომის საკვლევ საკითხს წარმოადგენს უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებათა კურსდამთავრებულების პროფესიული ნიშნით დასაქმების პრობლემები საქართველოში. ხოლო საკვლევ ობიექტებს წარმოადგენენ ის კურსდამთავრებულები, რომლებიც დასაქმებული არიან არა სპეცილობით.

სამაგისტრო ნაშრომზე მუშაობის ფარგლებში ჩატარდა რაოდენობრივი და თვისებრივი კვლევები. ნაშრომის თავისებურებებმა მოითხოვა როგორც რაოდენობრივი ისე თვისებრივი მეთოდების გამოყენების საჭიროება, რაც განპირობებული იყო იმით, რომ რესპონდენტთა შეხედულებები სრულად წარმოჩენილიყო, რასაც სპეციფიკური თავისებურებებიდან გამომდინარე მხოლოდ რაოდენობრივი მეთოდით, ანკეტირების საშუალებით ვერ შევძლებდით. რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში ჩავატარე მასობრივი გამოკითხვა, ხოლო საკვლევ ინსტრუმენტად გამოყენებული იქნა ანკეტირება. თვისებრივი კვლევის მეთოდიდან კი ჩავატარე ფოკუს-ჯგუფები.

განათლების სამინისტროს ადმინისტრაციიდან გამოვითხოვე ინფორმაცია და უნივერსიტეტის კურსდამთავრებულთა ბაზიდან შემთხვევითი პრინციპით შევარჩიე 500 რესპონდენტი. დავუკავშირდი ამ 500 რესპონდენტს და დავუსვი ფილტრი კითხვა - მუშაობთ თუ არა ? - დადებითი პასუხის შემდეგ დავუსვი კითხვა - მუშაობთ არა სპეციალობით? - ვინც დამთანხმდა გავიგე მისამართი და ჩავატარე 200 კურსდამთავრებულის გამოკითხვა. რაც შეეხება ფოკუს-ჯგუფებს ჩატარდა 2 ფოკუს-ჯგუფი, რომელიც შედგებოდა 7-7 რესპონდენტისგან.

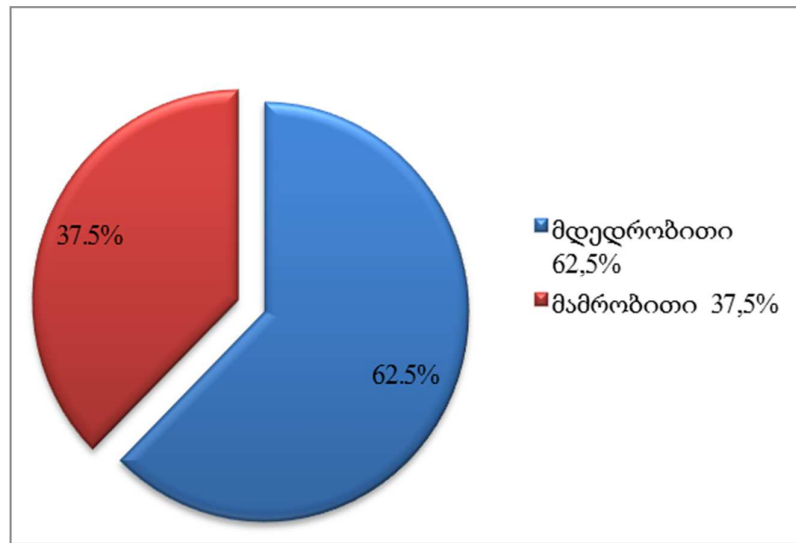
§2.მონაცემთა ანალიზი და განზოგადება

ა)რაოდენობრივი კვლევის ანალიზი

კვლევაში გამოვიყენე რაოდენობრივი კვლევის მეთოდი. კერძოდ პირისპირი ინტერვიუ, ანკეტირების მეთოდი. გამოვიკითხე 200 კურსდამთავრებული, რომლებიც მუშაობენ არა სპეციალობით. გამოკითხულ კურსდამთავრებულთა 62.5% არის მდედრობითი, ხოლო 37.5% მამრობითი სქესის წარმომადგენელი.(იხ.დიაგრამა1.) ასაკობრივ სტრუქტურაში რესპონდენტთა 69.5% არის 22-24 წლის, 18.5% - 25-27 წლის, 12% - 27-30 წლის. (იხ.დიაგრამა2.)

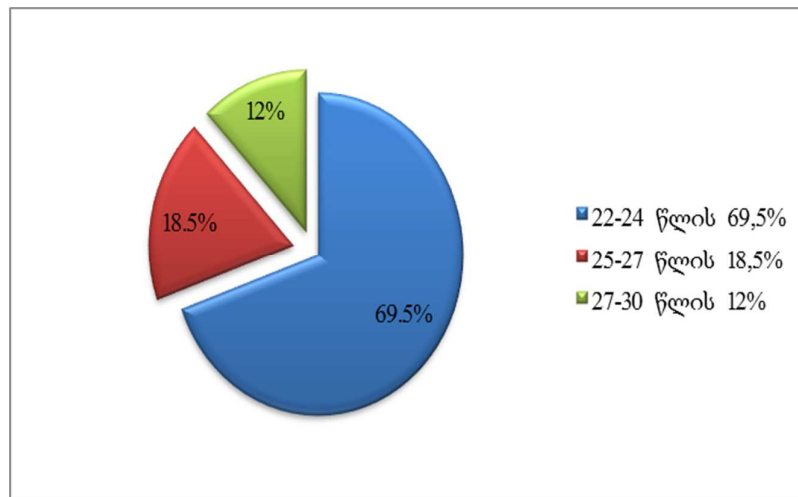
დიაგრამა1.

რესპონდენტთა განაწილება სქესის მიხედვით

დიაგრამა2.

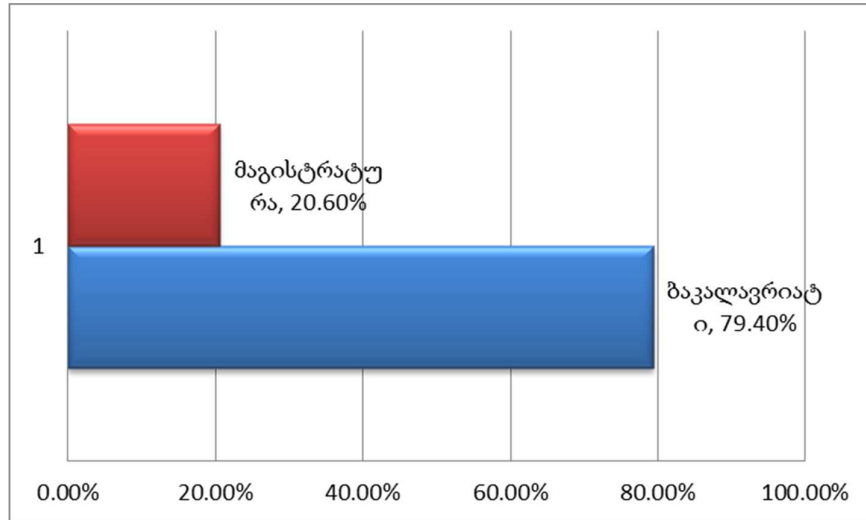
რესპონდენტთა განაწილება ასაკის მიხედვით

რაც შეეხება განათლების საფეხურს, გამოკითხული რესპონდენტების 20.6%-ს მიღებული აქვს მაგისტრის წოდება, ხოლო 79.4%-ს ბაკალავრის.(იხ.დიაგრამა3.)

დიაგრამა3.

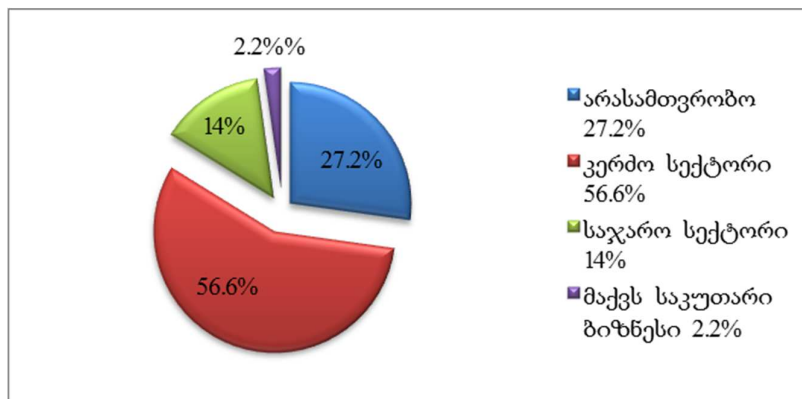
განათლების საფეხური

გამოკითხულ რესპოდენტთა უმეტესობა ამჟამად მუშაობს კერძო სექტორში - 56.6%, არასამთავრობო სექტორში 27.2%, ხოლო საჯარო სექტორში 14%. საკუთარი ბიზნესი აქვს რესპოდენტთა 2.2%-ს.(იხ.დიაგრამა4.)

დიაგრამა4.

რესპოდენტთა განაწილება დასაქმების მიხედვით

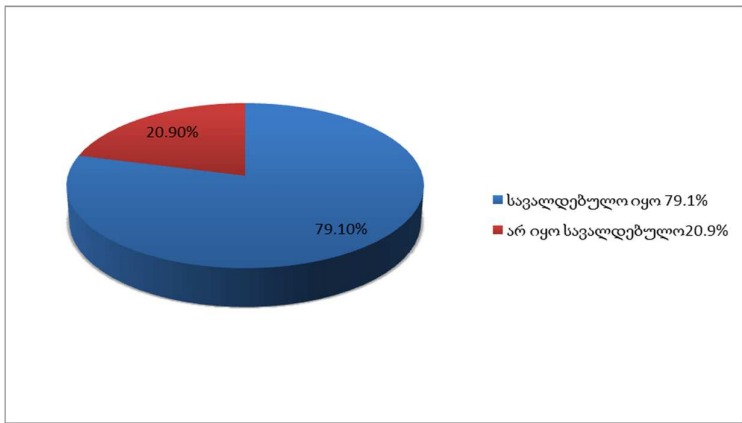
კითხვარი შევადგინე იმ ძირითადი პრინციპების მიხედვით, რომელიც უშუალოდ კავშირშია განათლებასთან, რადგან შევძლო მიღებული შედეგებიდან გამომდინარე გამოვიტანო დასკვნა იმის შესახებ, თუ რა მიმრთებები არსებობს განათლებასა და დასაქმების ბაზარს შორის დღეს საქართველოში.

თავდაპირველად ჩემთვის მნიშვნელოვანი იყო გამეგო, თუ რამდენად იყვნენ კმაყოფილნი კვლევაში მონაწილე კურსდამთავრებულები უმაღლესი განათლების სისტემით. ამიტომაც მათ მივეცი საშუალება ხუთ ბალიან სკალაზე დაეფიქსირებინათ საკუთარი აზრი უმაღლესი განათლების სისტემის კმაყოფილებასთან დაკავშირებით. უნდა აღინიშნოს, რომ უკმაყოფილო კურსდამთავრებულთა პროცენტული მაჩვენებელი და მათი პროცენტული მაჩვენებელი, ვინც ნეიტრალურად აფასებს განათლების სისტემას თითქმის უტოლდება ერთმანეთს. ხოლო გამოკითხულ რესპონდენტთა მხოლოდ მცირე ნაწილი - 8% არის კმაყოფილი ჩვენთან არსებული უმაღლესი განათლების სისტემით.

კვლევის ფარგლებში დავინტერესდი იყო თუ არა სავალდებულო პროფესიული სტაჟირების გავლა უნივერსიტეტში სწავლის პერიოდში. ამ კითხვაზე კურსდამთავრებულთა უმრავლესობამ უარყოფითი პასუხი დააფიქსირა. რესპონდენტთა 79.1%-ის თქმით უნივერსიტეტში პროფესიული სტაჟირების გავლა არ იყო სავალდებულო, ხოლო 20.1%-მა კი აღნიშნა, რომ სავალდებულო იყო. (იხ. დიაგრამა 5.)

დიაგრამა 5.

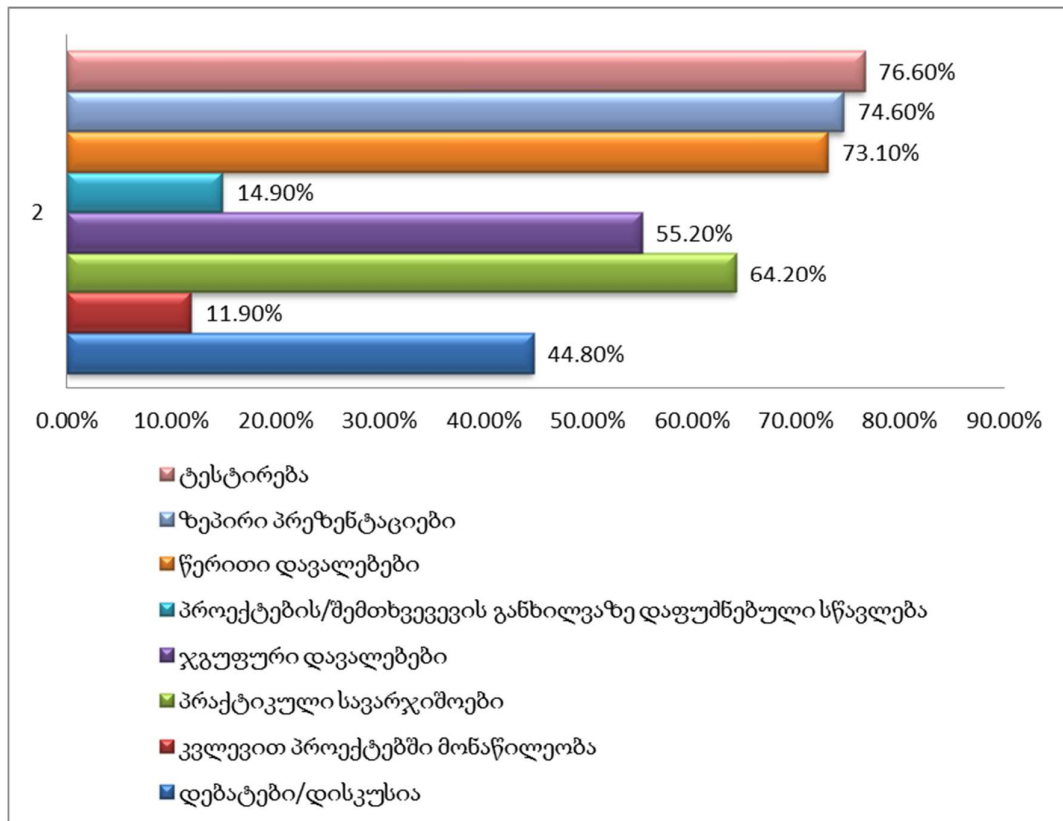
პროფესიული სტაჟირების გავლა

კვლევის ფარგლებში კურსდამთავრებულთა მიერ განხორციელდა, იმ ცოდნისა და უნარების შეფასება, რომელსაც მათი საუნივერსიტეტო სისტემა უზრუნველყოფდა. კერძოდ: დარგობრივი ცოდნა, ანალიტიკური აზროვნება, ჯგუფური მუშაობა, შემოქმედებითი აზროვნება და სხვა. სასწავლო პროგრამით გათვალისწინებულ სასწავლო მეთოდებს შორის პირველი პოზიცია ტესტირებას უკავია(76.6%), მეორე ზეპირ პრეზენტაციებს(74.6%), მესამე -წერით დავალებებს(73.1%), მეოთხე - პრაქტიკულ დავალებებს(64.2%), შემდეგ მოდის ჯგუფური დავალებები(55.2%), და დებატები/დისკუსიები(44.8%). ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი აქვს კვლევით პროექტებსა და პროექტების განხილვაზე დაფუძნებული სწავლების მეთოდებს(14.9%).(იხ.დიაგრამა6.)

დიაგრამა6.

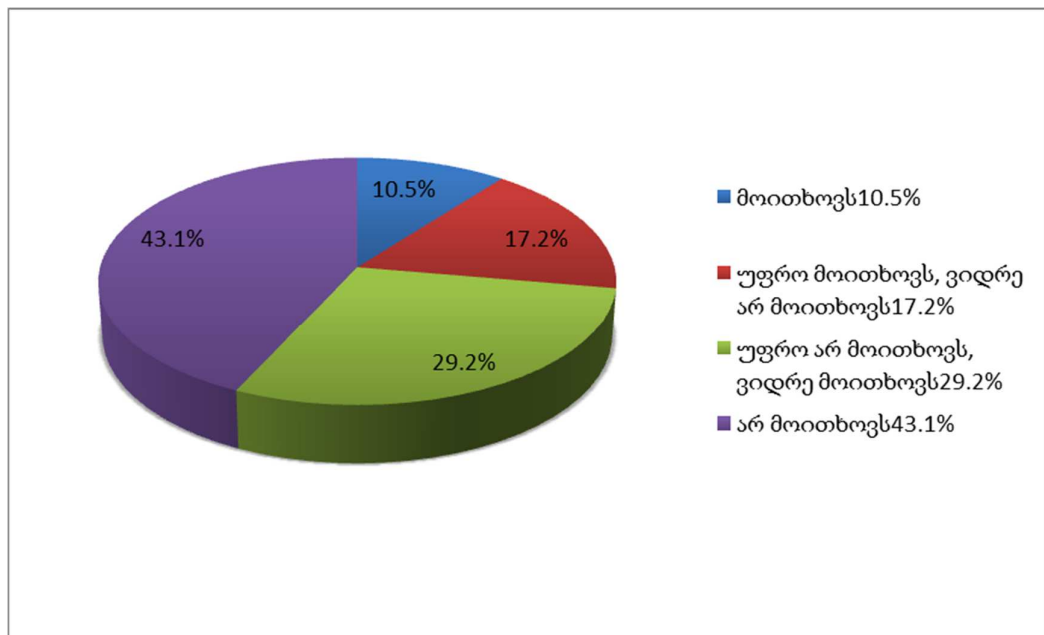
სწავლები მეთოდები, რომელსაც სასწავლო პროგრამები ითვალისწინებდა

საინტერესოა კურსდამთავრებულთა აზრი იმას თაობაზეც დაეხმარა, თუ არა, საერთო ჯამში უნივერსიტეტი მათ დასაქმებაში. კერძოდ ის სწავლის მეთოდები, რომელსაც მათი სასწავლო პროგრამა ითვალისწინებდა. გამოკითხულ რესპონდენტთა 68.1%-ის აზრით სასწავლებელი არ დაეხმარა მათ დასაქმებაში, ხოლო 31.9%-ს კი დაეხმარა. ასევე საინტერესოა რესპონდენტთა აზრი უნივერსიტეტში მიღებულ თეორიულ ცოდნასა და პრაქტიკული უნარების ურთიერთმიმართებაზე თავიანთ ამჟამინდელ სამუშაოსთან. შეკითხვაზე, თუ რამდენად მოითხოვს მათი ამჟამინდელი სამუშაო იმაზე მეტ თეორიულ ცოდნას, ვიდრე მიიღეს უნივერსიტეტში სწავლის განმავლობაში - რესპონდენტთა უმრავლესობამ აღნიშნა, რომ არ მოითხოვს(43.1%) და უფრო არ მოითხოვს, ვიდრე მოითხოვს(29.2%). (იხ.დიაგრამა7.) ხოლო კითხვაზე, თუ რამდენად მოითხოვს მათი ამჟამინდელი სამუშაო იმაზე მეტ პრაქტიკულ უნარებს, ვიდრე მიიღეს უნივერსიტეტში სწავლის განმავლობაში - რესპონდენტთა უმეტესობამ უპასუხა, რომ მოითხოვს(36.5%) და უფრო მოითხოვს, ვიდრე არ მოითხოვს(30.5%). (იხ.დიაგრამა8.)

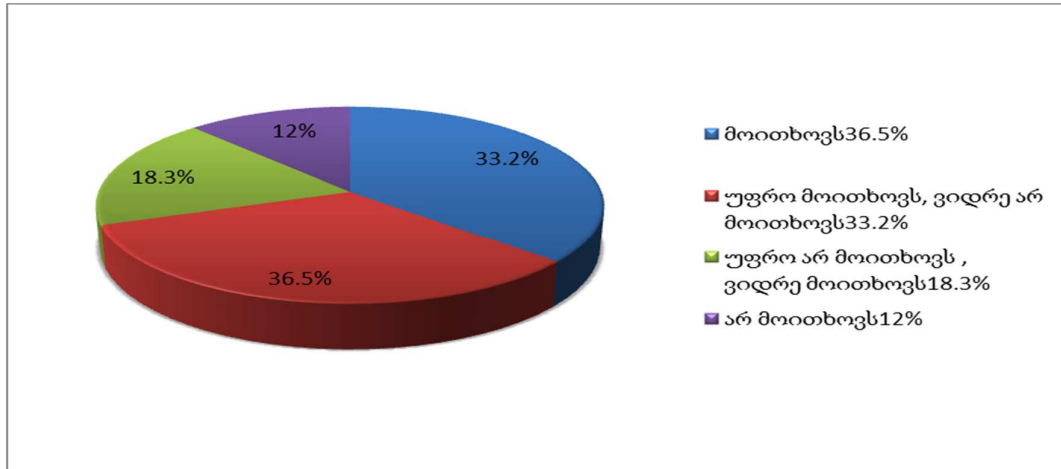
დიაგრამა7.

მეტი თეორიული ცოდნის საჭიროება

დიაგრამა8.

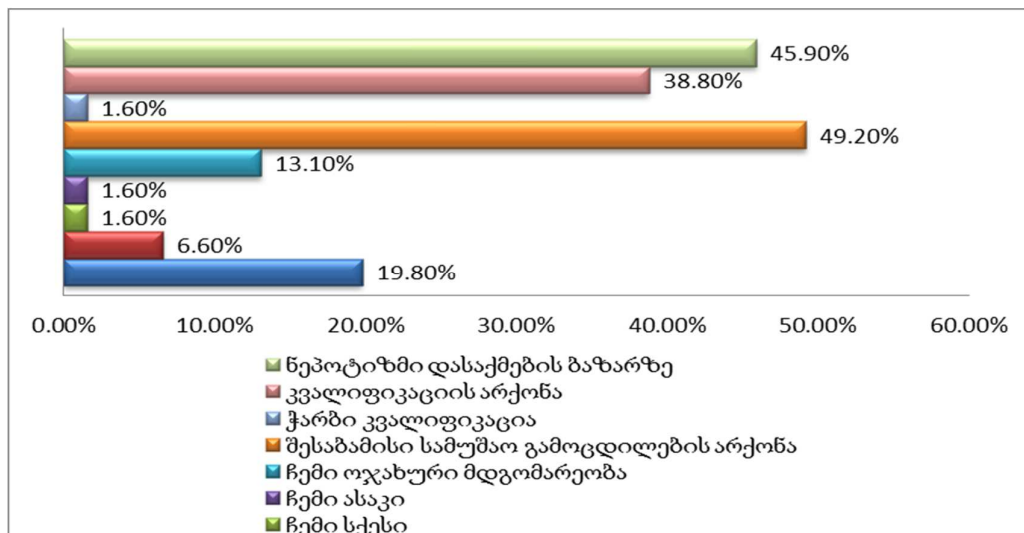
მეტი პრაქტიკული უნარების საჭიროება

მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ კვლევის ფარგლებში რესპონდენტთა უმრავლესობამ სასურველი დასაქმების სფეროდ თავისი პროფესიის სფერო დაასახელა. ხოლო სასურველ სფეროში ვერ დასაქმების მიზეზად კურსდამთავრებულთა უმეტესობა ასახელებს შესაბამისი სამუშაო გამოცდილების არქონას(49.2%), შემდეგი მიზეზი არის ნეპოტიზმი დასაქმების ბაზარზე(45.9%), და კვალიფიკაციის არქონა(38.8%).(იხ.დიაგრამა9.)

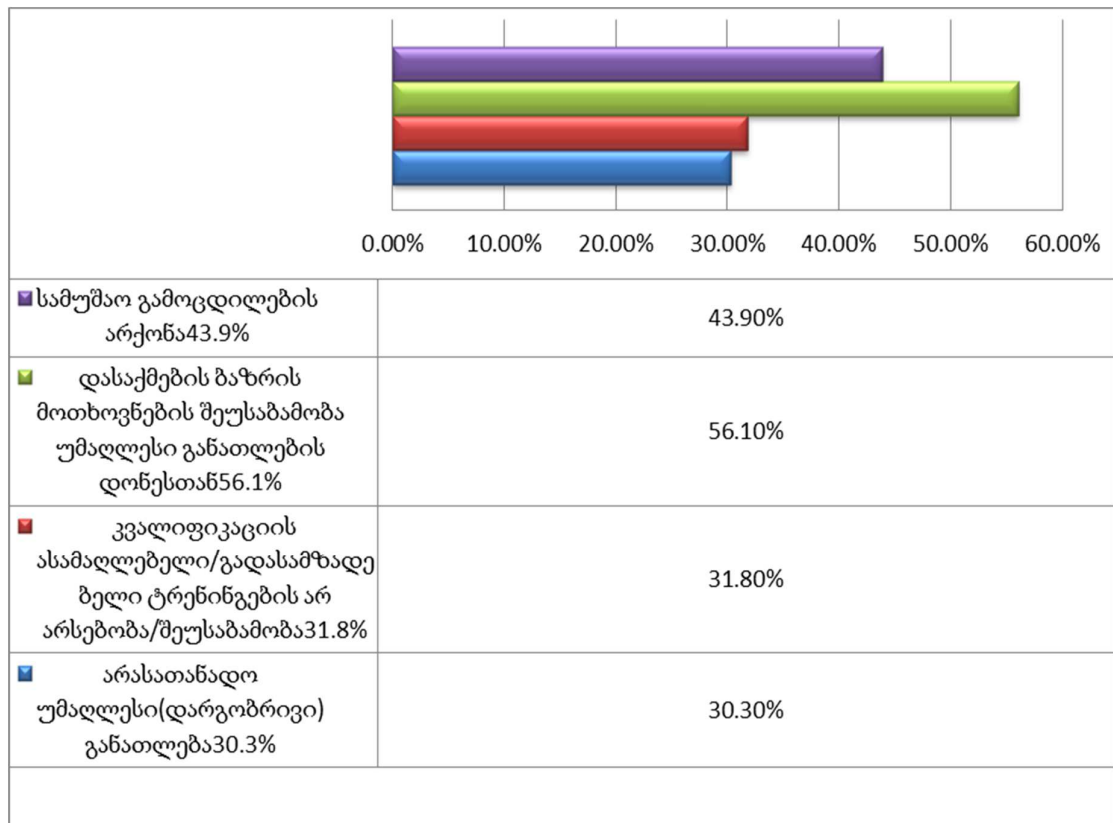
დიაგრამა9.

სასურველ დასაქმებაზე ვერ მოხვედრის მიზეზები

რაც შეეხება დასაქმების შემაფერხებელ ფაქტორებს, საინტერესოა ამ საკითხის შესახებ რესპონდენტთა აზრი. კურსდამთავრებულთა 56.1%-ის აზრით დასაქმების შემაფერხებელ ფაქტორს დღეს საქართველოში წარმოადგენს დასაქმების ბაზრის შეუსაბამობა უმაღლესი განათლების დონესთან. 43.9% ასახელებს სამუშაო გამოცდილების არქონას, 31.8% კვალიფიკაციის ასამაღლებელი/გადასამზადებელი ტრენინგების არ არსებობას, 30.3% არასათანადო უმაღლეს განათლებას. (იხ. დიაგრამა 10.)

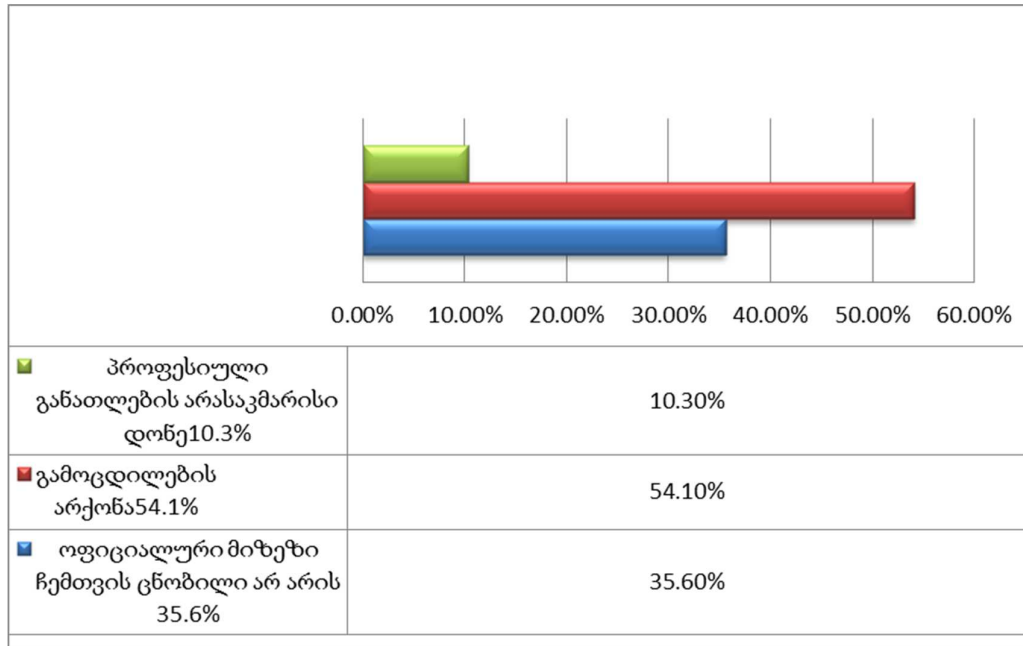
დასაქმების შემაფერხებელი ფაქტორები საქართველოში

რესპონდენტთა უმეტესობა აღნიშნავს, რომ ამჟამინდელ სამსახურში დასაქმდნენ დამოუკიდებლად, cv-ს მეშვეობით. აქვე უნდა აღვნიშნო, რომ კურსდამთავრებულთა 74.2%-ს უარი აქვს მიღებული სამსახურში აყვანაზე. ხოლო უარის თქმის მიზეზი 35.6%-ისთვის ცნობილი არაა, 54.1% სამსახურში აყვანაზე უარის თქმის მიზეზად ასახელებს შესაბამისი სამუშაო გამოცდილების არქონას, ხოლო 10.3%-ის აზრით უარის მიზეზი პროფესიული განათლების არასაკმარისი დონეა. (იხ. დიაგრამა 11.)

დიაგრამა11.

დასაქმებაზე უარის თქმის მიზეზები

კვლევაში მონაწილე კურსდამთავრებულთა უმეტესობისთვის უნივერსიტეტის ფარგლებში მიღებული დიპლომი არ არის ცოდნის გარანტი(82.7%), ხოლო დანარჩენი მეტნაკლებად მიიჩნევს, რომ მიღებული დიპლომი სწორედ ცოდნის გარანტია(17.3%). აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ რესპონდენტთა უმეტესობა(76.7%)არ ეთანხმება დებულებას, რომ მნიშვნელობა ენიჭება მხოლოდ დიპლომის ქონას და არა, განათლების ხარისხს/რეალურ ცოდნას.

ბ)თვისებრივი კვლევის ანალიზი

რაოდენობრივი მეთოდის გარდა, კვლევაში ასევე გამოვიყენე თვისებრივი კვლევის მეთოდი. კვლევისას ჩავატარე ორი ფოკუს-ჯგუფი, თითოფოკუს-ჯგუფში 7 რესპონდენტი იღებდა მონაწილეობას. ფოკუს-ჯგუფის რაოდენობის განსაზღვრა მათი ჩატარებისას გახდა ნათელი, რადგან მიღებულმა ინფორმაციამ გამეორება დაიწყო.

ძირითადი მიზანი ფოკუს-ჯგუფის ჩატარების იყო ის, რომ კურსდამთავრებულთა შეხედულებები და დამოკიდებულება უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებათა და დასაქმების ბაზარის მიმართ, სიღრმისეულად შეგვესწავლა.

უმაღლესი განათლების სფეროსთან დაკავშირებული ზოგადი დამოკიდებულებები

უმაღლესი განათლების სფეროს შეფასებისას კურსდამთავრებულთა წარმოდგენაში მთავარ პრობლემას უსდ-ში მიღებული ცოდნის და დასაქმების ბაზრის მოთხოვნების შეუსაბამობა სახელდება. მათი განცხადებით, სწავლის დასრულებისთანავე დაგნენ კონკრეტული პრობლემის წინაშე, რომ მათ არ ჰქონდათ ის პრაქტიკული ცოდნა, რასაც მათგან დასაქმების ბაზარი ითხოვდა. კურსდამთავრებულთა აზრით აღნიშნული პრობლემის მთავარი განმაპირობებელი ფაქტორი სასწავლო პროგრამების შედგენისას ძირითადი აქცენტის თეორიებზე გაკეთება და პრაქტიკულ სწავლებაზე არაორიენტირებულობაა. აღსანიშნავია, რომ პრაქტიკული სწავლების სიმცირეზე განსაკუთრებით მწვავედ რეაგირებენ კვლევაში მონაწილე მაგისტრები. მათი განცხადებით მაგისტრატურაში ჩაბარების მთავარი მოტივი პრაქტიკული და პროფესიული ცოდნის გაღრმავება და დასაქმების ბაზრის მოთხოვნებთან შესაბამისობა იყო. მიღებულმა გამოცდილებამ, კი მათი მოლოდინები ფაქტიურად ვერ გაამართლა.

კურსდამთავრებულები თვლიან, რომ უმაღლესი განათლების სფეროში მთავარ წინადადებულ ნაბიჯად შეიძლება ჩათვალოს ის, რომ უნივერსიტეტმა უზრუნველყოს სტუდენტების დასაქმება, პროფესიის მიხედვით უზრუნველყოს ტრენინგები და სტაჟირება.

„ერთი მთავარი რომ დავასახელო ალბათ იქნება ის, რომ უნივერსიტეტმა უნდა უზრუნველყოს სტუდენტის დასაქმება, არ ვამბობ რომ ეგრევე დააწყებინოს მუშაობა, უბრალოდ სტაჟირებები, ტრენინგები სტუდენტის პროფესიის მიხედვით აუცილებელია. მე არ ვგულისხმობ მხოლოდ პრაქტიკულ გამოცდილებას,

დღესდღეობით იმდენად მნიშვნელოვანია სამუშაო გამოცდილება, რომ როცა ვამთავრებთ სწავლას და გვინდა მუშაობის დაწყება რეალურად არანაირი გამოცდილება არ გვაქვს, პოზიციებზე კი გამოცდილებას ითხოვენ.“

[ნ.გ. 24წლის]

„აღბათ სტუდენტზე ორიენტირებულობა, ანუ სტუდენტს რომ მოერგოს სწავლის პროცესიც, უნივერსიტეტის მომსახურე პერსონალიც. და დასაქმების უზრუნველყოფა.“

[თ.ზ. 24წლის]

„როდესაც მე მივიღე განათლება ძირითადად აგებული იყო თეორიულ სწავლებაზე მეტი პრაქტიკა კი სტუდენტებს ჩემი აზრით თვით განვითარების საშუალებას უფრო აძლევს რაც თავისთავად წინ გადადგმული ნაბიჯი იქნება განათლების სისტემისთვის განათლების სისტემის მიზანი უნდა იყოს კვალიფიციური კადრების ჩამოყალიბება შრომითი ბაზრისთვის რაც ქვეყნის განვითარების გარანტიაა.“

[ხ.ზ. 23წლის]

„უმაღლესი განათლების სფერო ჩემი აზრით არ გამოირჩევა მრავალფეროვნებით სწავლების მეთოდოლოგიას ვგულისხმობ მეტად დასახვეწია სისტემა. წინ გადადგმული ნაბიჯი ნადვილად იქნება თუ ლექტორები გამოიყენებენ უცხოეთის უნივერსიტეტების სწავლების მიდგომებსა და სტანდარტებს რაც რათქმაუნდა სტუდენტებს განვითარებს მისცემს საშუალებას უფრო აქტიურები იყვნენ გამოავლინონ თავიანთი შესაძლებლობები.“

[ა.ბ. 23წლის]

რესპონდენტებმა ასევე ისაუბრეს იმ მხარეებზე, რომლებიც არ მოსწონთ უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში. უმეტესობა აქაც ასახელებს პრაქტიკული ცოდნის მიღების ნაკლებობას, ასევე სასწავლო პროგრამების ზედმეტად თეორიულ ხასიათს, პრაქტიკოსი ლექტორების ნაკლებობას და სტუდენტების სიჭარბეს. რესპონდენტთა აზრით სწავლების პროცესში ყურადღება გაამხვილდეს პრაქტიკულ

მხრეზე, ვინაიდან პრაქტიკის არქონის გამო დიდმა ნაწილმა შესაძლებელია თავი ვერ გაართვას და სწორად ვერ წარმართოს საკუთარი თეორიული ცოდნა.

„გამოცდილებას რომ ვერ ვაგროვებთ, ასევე არ მომწონს ძალიან ბევრ სტუდენტს რომ იღებს უნივერსიტეტი და შემდეგ არ აქვს იმის შესაძლებლობა რომ უზრუნველყოს ისინი.“

[თ.ყ. 23წლის]

„ძირითადად არ არის თანამედროვე სწავლების მეთოდოლოგია და ინოვაციური მიდგომები საკითხისადმი“

[თ.გ. 25 წლის]

„ნაკლებად მომწონს მოუწესრიგებელი გარემო, სტუდენტზე ინფრასტრუქტურა იცით რამხელა გავლენას ახდენს? ასევე ის რომ ბევრი სტუდენტია ფაკულტეტზე და ქაოსია.“

[ს.ხ. 23წლის]

„ჩვენს ქვეყანაში უმაღლესი განათლების სისტემას რამდენიმე ეტაპის გავლა მოუწევს იმისათვის რომ იყოს პროგრესული, პასუხობდეს თანამედროვე სტანდარტებს. ყველაზე მეტად რაც არ მომწონს ამ სფეროში არის არაკვალიფიციური სპეციალისტები რომელთა გადამზადება წინ გადადგმული ნაბიჯი იქნება.“

[გ.ა. 26წლის]

„პრაქტიკა აუცილებელია იმისათვის, რომ მერე შეძლო სამსახურში სწორად გამოავლინო შენი თეორიული ცოდნა.“

[თ.ჩ. 24წლის]

უსდ-ს დიპლომის ღირებულება შრომით ბაზარზე

კურსდამთავრებულთა მოსაზრებით უსდ-ს დიპლომის ქონა აუცილებელია პირადი წარმატებისთვის, სოციალური სტატუსისთვის, აღიარებისთვის და დასაქმებისთვის. თუმცა რესპონდენტები ასევე აღნიშნავენ იმასაც, რომ მხოლოდ

დიპლომი არაა საკმარისი. მათი თქმით მხოლოდ უსდ-ს დიპლომი არ არის გარანტი დასაქმების და კარიერული წარმატების მიღწევისთვის, ვინაიდან დასაქმების ბაზარზე აქცენტი კეთდება დასაქმების მსურველთა პრაქტიკულ და პროფესიულ ცოდნებზე. უსდ-ების უმრავლესობა, კი ნაკლებად არის ორიენტირებული სტუდენტისთვის პრაქტიკული ცოდნის გადაცემაზე. ამიტომაც კურსდამთავრებულთა აზრით, დამსაქმებლისთვის კადრის შერჩევისას პრიორიტეტულია სამუშაო გამოცდილება, პრაქტიკული უნარები, ვიდრე მხოლოდ დიპლომი. თუმცა მათი განმარტებით, მიუხედავად იმისა, რომ დიპლომის ქონა არ არის ერთმნიშვნელოვნად რელევანტური დასაქმების შანსთან, მათი რწმენით ძალიან რთულია, ფაქტიურად შეუძლებელია დიპლომის გარეშე წარმატებული კარიერის გაკეთება.

„არის ქვეყანაში რაღაც კერძო უნივერსიტეტები, სადაც სწავლა პრესტიჟულია, მაგალითად თავისუფალი რომ ავიღოთ, იქ მოხვედრა ძნელია, ბევრი ეტაპია გასავლელი, იქ რომ სწავლობ უნივერსიტეტი მერე გიქმნის იმის კომფორტს, რომ სადმე დასაქმდე, ესეთი დიპლომი ალბათ ყურადღების მისაქცევია, ავტომატურად რაღაც პრესტიჟულს ნიშნავს, თუმცა ისიც არის, რომ ოღონდ დიპლომი გქონდეს და არ აქცევენ მნიშვნელობას რა დიპლომია, დასაქმებისას ასე არ არის.“

[ნ.გ. 24წლის]

„აქვს, ოღონდ რაღაც სიმბოლური, იურისტი ვარ და საზოგადოებასთან ურთიერთობის მიმართულებით ვმუშაობ ერთ-ერთ კერძო კომპანიაში.“

[ა.ბ. 23წლის]

„მე მაგალითად სულ არ ვმუშაობ ჩემი პროფესიით, ანუ არც მიუქცევიათ ამისთვის ყურადღება. თუმცა დასაქმების საიტებზე მოითხოვენ ხოლმე ამა თუ იმ პოზიციაზე კონკრეტული მიმართულებების დიპლომს, განათლებას. რავიცი ესე ცალსახად ვერ ვიტყვი, თუმცა კიდევ ერთ მაგალითს გეტყვით, ჩემი მეგობარი უნდა დასაქმებულიყო ბუღალტრის პოზიციაზე, და მოთხოვეს დიპლომი, ანუ უბრალოდ იმისთვის, რომ ყოფილიყო დამადასტურებელი რომ მან დაამთვრა უმაღლესი, თორემ ისე ჰუმანიტარულზე სწავლობდა და არაფერ შუაში იყო ბუღალტერიასთან.“

[ლ.ქ. 26წლის]

„შრომის ბაზარზე უსდ-ს დიპლომს არ აქვს ისეთი მაღალი ღირებულება როგორც უნდა ჰქონდეს რეალურად ეს გამოიწვია მასობრივმა კერძო უმაღლესმა სასწავლებლებმა რომლის წყალობითაც ყოველ მეორე ადამის აქვს დიპლომი რაც თავისთავად განათლებას არ ნიშნავს.“

[ს.ხ. 23წლის]

„შრომის ბაზარს რაც შეეხება დიპლომს უმთავრესი მნიშვნელობა აქვს ალბათ იმიტომ რომ დიპლომირებული სპეციალისტი უფრო კვალიფიციურად ითვლება რაც სწორი მიდგომაა ჩემი აზრით.“

[მ.შ. 25წლის]

„ზოგადად გეკითხებიან გაქვს თუ არა დიპლომი, მაგრამ მათთვის მნიშვნელოვანია რას აკეთებ შენ, ანუ გამოსაცდელი ვადა. კონკრეტული უნივერსიტეტის დიპლომი არ არის გარანტი იმის, რომ ის კვალიფიკაციური კადრი იქნება.“

[ლ.დ.26წლის]

მიუხედავად იმ მოსაზრებისა, რომ მხოლოდ დიპლომი არ არის საკმარისი სასურველი სამსახურის დასაწყებად და არც ცოდნის გარანტია, კურსდამთავრებულებს მაინც მიაჩნიათ, რომ დიპლომის გარეშე ვერ დასაქმდებოდნენ იმ სამსახურში სადაც ამჟამად მუშაობენ.

„არა, ალბათ ვერა, იმიტომ რომ დიპლომი უნდათ ხოლმე, ოღონდ რისთვის უნდათ თვითონაც არ იციან, ალბათ პრესტიჟისთვის, რომ უმაღლესდამთავრებული კადრი ყავდეთ და იმიტომ რომ გინდა არ გინდა უმაღლესში სწავლით ტვინი გავარჯიშებული გაქვს, რაღაცას მეტს იგებ ვიდრე მანამდე იცოდი, თუ ძლივსძლიობით არ გაქვს ეს უნივერსიტეტი დამთავრებული.“

[ს.ხ.23წლის]

„მიუხედავად იმისა რომ, ქულებს - GPA-ს არავინ აქცევს ყურადღებას, მაინც ყველა დამსაქმებელი გეკითხება გაქვს თუ არა სასწავლებელი დამთავრებული. ვიღაცის დიპლომი ვისაც ძლივს აქვს გადალახული საგნის ქულათა ბარიერი და ვიღაცის ვინც წითელ დიპლომზე დაამთვრა ერთნაირად განიხილება. თუმცა არიან ჩემს სამსახურში ისეთები ვინც მოქმედი სტუდენტები არიან, აკადემიური აქვთ. რავიცი მე მკითხეს გაქვს თუ არა დიპლომიო, რა პროფესიისო და ასე შმდეგ.“

[თ.გ.25წლის]

„უმეტეს შემთხვევებში, დიპლომი უნდა დამსაქმებელს რომ გქონდეს, მაგრამ აუცილებელი არაა იმ პროფესიის დამადასტურებელი იყოს რასაც ვაკანსია ეხება, ასეც ხდება, რავიცი ვერ გაიგებ ისეთი არეულია დასაქმების საკითხი ჩვენს ქვეყანაში.“

[ა.ბ. 23წლის]

„ალბათ ვერ დავსაქმდებოდი მართალია სხვა სფეროში ვმუშაობ მაგრამ უმაღლესი განათლება პრიორიტეტია შრომით ბაზარზე.“

[ლ.ქ.26წლის]

„ვერ დავსაქმდებოდი დღევანდელი დამსაქმებლებისთვის დიპლომირებული სპეციალისი პრიორიტეტია არ აქვს მნიშვნელობა შეესაბამება თუ არა სფეროს მაინც პრიორიტეტად ითვლება უმაღლესი განათლების ქონა.“

[თ.ჩ. 24წლის]

უსდ-სთან და პროფესიასთან დაკავშირებული მოლოდინები

კვლევის მონაწილეებს, როდესაც ისინი იღებდნენ უსდ-ში ჩაბარების გადაწყვეტილებას, ჰქონდათ მოლოდინი, რომ უსდ მათ მისცემდა საფუძვლიან ცოდნას, პიროვნულ განვითარებას, პრაქტიკას და გამოცდილებას - ეს ყველაფერი კი მათ საშუალებას მისცემდა გამხდარიყვნენ კონკურენტუნარიანები დასაქმების ბაზარზე.

რაც შეეხება მაგისტრანტებს, მათ კიდევ უფრო გამოკვეთილი მოლოდინი ჰქონდათ, როდესაც აბარებდნენ უმაღლესი განათლების სწავლების მეორე საფეხურზე. მათი

თქმით გარდა მაგისტრის დიპლომის აღქმული სოციალური სტატუსისა, მაგისტრატურაში ჩაბარების მოტივი, ასევე იყო მოლოდინი, რომ ისინი უფრო ღრმა და პრაქტიკულ ცოდნას შეიძენდნენ სწავლების ამ საფეხურზე და ობიექტურად უფრო მაღალი დონის პროფესიონალები გახდებოდნენ.

„ყველგან ითხოვდნენ პრაქტიკას, პრაქტიკა საიდან მექნებოდა, როცა ახლა დავამთავრე უნივერსიტეტი, მაშინ ან მაგისტრატურა უნდა გქონდეს დამთავრებული, ან სადღაც უნდა მუშაობდე და ამიტომ დავამთავრე მაგისტრატურა“

[მ.შ. 25წლის]

„მქონდა მოლოდინი, რომ 2 წლის განმავლობაში კიდევ უფრო გავიღრმავებდი ჩემს პროფესიულ ცოდნას და რაც მთავარია, უფრო მეტი პრაქტიკა მექნებოდა ჩემს პროფესიაში, რაც მართლა გამოგადგებოდა პროფესიონალად ჩამოყალიბებაში.“

[ლ.დ. 26წლის]

„დასაქმების მეტი შანსი, რომ მქონოდა და ბაკალავრის დიპლომს არ დავებრკოლებინე სამსახურის დაწყებისას.“

[გ.ა. 26წლის]

ხოლო რაც შეეხება ძირითად მოლოდინებს პროფესიის არჩევის დროს, რესპონდენტები აღნიშნავენ, რომ მათ პროფესია აირჩიეს მათი ინტერესებიდან გამომდინარე. აირჩიეს სწორედ ის პროფესიები, რომლებიც აინტერესებდათ, მოსწონდათ. თუმცა მათმა მოლოდინებმა ნაკლებად გაამართლა, რაც ძირითადად გამოიწვია პრაქტიკული მეცადინეობების სიმწირემ და საკუთარი პროფესიით ვერ დასაქმებამ.

„მოლოდინები მქონდა, რომ ბევრ ახალ რამეს ვისწავლიდი, თან რაღაც მომავლის პროფესიად მიმაჩნდა სოციოლოგობა, მეგონა ამიტომ უფრო და უფრო მეტი ვაკანსიები იქნებოდა ამ პროფესიით, მაგრამ ჯერჯერობით არაფერი.“

[ნ.გ. 24წლის]

„პრესტიჟული იყო ჩემი პროფესია, ვაკანსიები ბევრი იყო, მეტი გასაქანი იყო და ამიტომ, თუმცა მაინტერესებდა კიდევ. ანუ ჩემი შემთხვევა ისეთია რომ ორივე შევუთავსე ერთმანეთს, საჭიროც და სასურველიც, თუმცა ხშირია, როცა აბარებენ მხოლოდ პრესტიჟულობის გამო, ან რავიცი ფაკულტეტზე დაბალი გადასახადის გამო, მშობლების დაძალებით და რავიცი კიდევ ათასი მიზეზია.“

[ა.ბ. 23წლის]

„ნუ საინტერესო პროფესია იყო ვიცოდი და ეს მოლოდინი გამიმართლდა ნამდვილად, თუმცა აი აკადემიურ აქტივობას რასაც ეძახიან ძალიან რთულია ამდენ სტუდენტში ყველამ იაქტიუროს ყველას დაუფასდეს შრომა და თუნდაც შემდგომი განვითარებისთვის ლექტორების რეკომენდაციით სადმე დაიწყოს მუშაობა ან რამე ეგეთი.“

[თ.ყ. 23წლის]

„მეგონა საინტერესო მრავალფეროვანი დისკუსიებით პრაქტიკული მაგალითებით გააჯერებული შესწავლის პროცესი იქნებოდა.“

[ს.ხ. 23წლის]

„მეგონა მეტი პრაქტიკული მეცადინეობა იქნებოდა ვიდრე თეორიული რომელიც მე ვვიჭრობ ჩემ პროფესიას არ შეესაბამება.“

[თ.ზ. 24წლის]

„უფრო მეტს მოველოდი და მოლოდინი არ გამართლდა ალბათ პრაქტიკული მეცადინეობების სიმწირემ გამოიწვია ეს.“

[გ.ა. 26წლის]

„პრაქტიკული მეცადინეობები იყო მოლოდინი ვიდრე მოსაწყენი ლექციები რამაც ცოტა ინტერესი დამიკარგა პროფესიისადმი.“

[მ.შ. 25წლის]

„თეორიულად დიდი ცოდნა დავაგროვე თუმცა მოლოდინი რადგან სხვაგვარი მქონდა დამოკიდებულება შემიცვალა და ნაკლებ საინტერესო გახდა ჩემთვის.“

[ლ.ქ. 26წლის]

საინტერესო იყო კურსდამთავრებულთა აზრი, იმის შესახებ ჩააბარებდნენ თუ არა იმავე პროფესიაზე, თავიდან რომ აბარებდნენ უნივერსიტეტში. მიუხედავად იმისა, რომ რესპონდენტებს საინტერესოდ მიაჩნიათ თავიანთი პროფესიები, მაინც გაუჭირდათ ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა, რადგან ამჟამად არ მუშაობენ საკუთარი პროფესიით.

„იმიტომ რომ მიჭირს დასაქმება შეიცვალა დამოკიდებულება და ვფიქრობ ხომ არ ჯობდა ამერჩია სხვა რამე უფრო ისეთი, რომელი პროფესიის არჩევის შემთხვევაში უფრო მარტივად დავსაქმდებოდი, თუმცა ჩემი პროფესია მიყვარს ძალიან ბევრი რამ შეცვალა ჩემში, დამოკიდებულებები შეხედულებები, ეს ძალიან მომწონს და ნამდვილად კმაყოფილი ვარ.“

[ნ.გ. 24წლის]

„არ ვიცი დანამდვილებით ვერ გეტყვით. შეიძლება არ გამოვრიცხავ რომ სხვა ამერჩია.“

[ს.ხ. 23წლის]

„რადგან ეხლა სხვა სფეროში ვარ ამას ავირჩევდი თავის დროზე თქო ასე ვერ ვიტყვი. შეიძლება დადგეს დრო ჩემი პროფესიით მუშაობა გავაგრძელო და კარიერა ამ კუთხით გავივითარო.“

[ა.ბ. 23წლის]

„იქედან გამომდინარე, რომ ვერ დავსაქმდი საკუთარი პროფესიით, მიჭირს ზუსტი პასუხის გაცემა, თუმცა ვფიქრობ მაინც იმავეს ავირჩევდი ისევ და ისევ პირადი ინტერესის და პროფესიის სიყვარულის გამო.“

[თ.გ. 25წლის]

დასაქმებასთან დაკავშირებული შესაძლებლობები

რაც შეეხება დასაქმებას, კურსდამთავრებულები თავდაპირველად თავიანთი სპეციალობით ეძებდნენ სამსახურს, თუმცა მათი მცდელობის მიუხედავად მაინც ვერ დასაქმდნენ. ხოლო ფაქტორები, რომლებმაც ხელი შეუშალა მათ დასაქმებულიყვნენ თავიანთი პროფესიით, ძირითადად იყო სამუშაო გამოცდილების არქონა, ასევე არასასურველი განათლების სისტემა.

„კი, ვებდები, დაბალი პოზიციებიდან დავიწყე, რომ მეთქი ცოტ-ცოტა გამოცდილებებს დავაგროვებ მეთქი, ბევრ ადგილას ვაგ ზავნიდი cv-ებს, ზოგიდან არც მირეკავდნენ, ერთ-ერთი კვლევითი კომპანიიდან დამირეკეს მეორე ეტაპზე გადავედი და მეორე ეტაპი ჩემი პროფესიას საერთოდ არ ეხებოდა, IQ ტესტი გვაწერინს და ამით გაცხრილეს კანდიდატები, ეს არასწორი მგონია, პირადად მე ერთმა მექანიკურმა შეცდომამ გამომთიშა. ზუსტად ერთმა ქულამ, რავიცი ძალიან დამწყდა გული, პროექტებზე უფრო ვსაქმდები, ერთ-ერთპროექტში დაქირავებულ სოციოლოგად მიყვანეს, მოეწონათ ჩემი მუშაობა უბრალოდ ბიუჯეტი არ იყო რომ შტატში ავეყვანე.“

[ნ.გ. 24წლის]

„ვაკანსიების სიმცირემ, იმან რომ გამოცდილება არ მაქვს და ოდესღაც სადღაც თუ არ დავიწყე ისე ხო არ დამიგროვდება ეს გამოცდილება.“

[თ.ზ. 24წლის]

„ალბათ ინტერესის დაკარგვამ არსებული სფეროსადმი რაც გამოწვეული იყო არაჯანსაღი განათლების სისტემით.“

[ა.ბ. 23წლის]

კურსდამთავრებულთა თქმით ამჟამინდელი სამსახური მათთვის მისაღებია და არ აგრძელებენ საკუთარი პროფესიიდან გამომდინარე სამსახურის ძებნას. ამის მიზეზად, კი არსებულ ჰონორარს ასახელებენ და დაგროვილ გამოცდილებას, რომელიც არსებულ სამსახურში მიიღეს.

„ანუ მე რომ ჩემი პროფესიით ვიმუშაო დაბალ ანაზღაურებაზე არ ვიტყვოდი დასაწყისისთვის უარს, იმიტომ რომ გამოცდილება უფრომ ნიშნელოვანია, მაგრამ აი ეხლა როცა ვმუშაობ ჰონორარისთვის, და უბრალოდ ზოგადი გამოცდილების დაგროვებისვის ამასაც ვაქცევ ყურადღებას.“

[ნ.გ. 24წლის]

„სხვაგან აღარ ვაგზავნი და რო დავეფიქრდეთ დრო გადის და ეს იმისკენ მიდის, რომ ჩემი პროფესია უარყოფილი მაქ თუ რაღაც ეგეთი, ესე მგონია, როცა ადამიანები თავისი პროფესიით არ იმუშავენ და დიდხანს და იმუშავენ სადაც კარგი ანაზღაურება ექნებათ რაღაცო იწვალევენ იშოვონ სხვა სამსახური.“

[ა.ბ.23წლის]

„შეიძლება მოვინდომო ჩემი პროფესიით მუშაობა, თუმცა ზუსტად ვერ ვიტყვი, პირობებს გააჩნია.“

[გ.ა. 26წლის]

„არა საკუთარი პროფესიით არ ვეძებ სამსახურს აღარ არის ჩემი დაინტერესების სფერო.“

[თ.ზ. 24წლის]

„არ ვაგრძელებ ამ ეტაპზე რადგან კმაყოფილი ვარ ამჟამინდელი სამსახურით და ანაზღაურებით.“

[თ.ყ. 23წლის]

დასკვნა

უმაღლესი საგანმანათლებლო სისტემის მნიშვნელოვან, წინ გადადგმულ ნაბიჯად შეიძლება ჩაითვალოს კურსდამთავრებულთა დასაქმება. კურსდამთავრებულთა დასაქმების ერთ-ერთი მთავარი ეტაპი კი არის უსდ-ს მიერ ისეთი სისტემის შექმნა და განვითარება, რომელიც ხელს შეუწყობს მათ დასაქმებას და ადაპტაციას დასაქმების ბაზარზე. სწორედ ამ საკითხთან დაკავშირებით შევეცადე გამეგო უსდ-ს კურსდამთავრებულთა შეხედულებები.

ჩვენი კვლევის ანალიზი გვამღევს საშუალებას ჩამოვაცალიბოთ შემდეგი დასკვნები და მიგნებები:

უმაღლესი განათლების სფეროს შეფასებისას კურსდამთავრებულთა მოსაზრებით, პროფესიული ნიშნით დასაქმების პრობლემად, სტუდენტობის პერიოდში მიღებული ცოდნის შრომის ბაზრის მოთხოვნებთან არარელევანტურობა მიაჩნიათ. უსდ-ში სწავლების პროცესში კვალიფიციური აკადემიური პერსონალის და სტანდარტების დაცვაზე ორიენტირებული სწავლების პროცესის შედეგად იღებენ სიღრმისეულ ცოდნას, თუმცა აქვთ პროფესიული და პრაქტიკული ცოდნების დეფიციტი, რის გამოც ძალიან უჭირთ შრომის ბაზრის აქტორების მოთხოვნებზე მორგება და სამუშაო ადგილის შოვნა.

კვლევის ფარგლებში ძირითადად იკვეთება მოსაზრება არასაკმარისი პრაქტიკული ცოდნის შესახებ. კერძოდ საგანმანათლებლო სისტემაში, სასწავლო პროგრამების შედგენისას ძირითადი აქცენტის თეორიებზე გაკეთება და პრაქტიკულ სწავლებაზე არაორიენტირებულობა იკვეთება. ვინაიდან თეორიული ცოდნა დიდია და პრაქტიკა კი მცირე, ხდება პრაქტიკის თეორიით გადაფარვა, რაც არა მართებულია და იწვევს ისეთ სუბიექტურ ფაქტორებს, როგორცაა მიჯაჭვულობა ლიტერატურასა და სხვადასხვა თეორიებზე, ამიტომ სტუდენტთა დიდ ნაწილს უჭირს ორიენტირება საკუთარ ცოდნაში, რაც იწვევს არსებული თეორიული ცოდნის გაქრობას. არასაკმარისი პროფესიული პრაქტიკა, კი არის დასაქმების შემაფერხებელი ფაქტორი, ვინაიდან იწვევს დასაქმების ბაზრის შეუსაბამობას უმაღლესი განათლების დონესთან.

კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ რესპონდენტებისთვის სტაჟირება, პროფესიული პრაქტიკები ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი კომპონენტია კურსდამთავრებულთა დასაქმების შესაძლებლობების გასაზრდელად, ვინაიდან სამუშაოს მაძიებლები ვერ აკმაყოფილებენ დამსაქმებელთა მოთხოვნებს. მათი უკმაყოფილება ეხება, როგორც სპეციფიკური ცოდნისა და გამოცდილების მინიმალურ დონეს, ასევე სპეციფიკურ უნარებს, რასაც გარკვეული პროფესიებისთვის აუცილებლობად მიიჩნევენ. რესპონდენტთა აზრით სასწავლო პროცესის დაგეგმვისა და შემუშავებისას, ასევე აუცილებელია გათვალისწინებული იქნას დამსაქმებელთა მოთხოვნები. აღნიშნულის მიღწევა კი მათი აზრით შესაძლებელია უნივერსიტეტებსა და შრომის ბაზრის წარმომადგენელთა შორის ინტენსიური კომუნიკაციისა და თანამშრომლობის გზით.

მიუხედავად იმისა, რომ რესპონდენტები აზრით უსდ-ს დიპლომი არაგადამწყვეტი ფაქტორია სამუშაოს ძიების პროცესში, კურსდამთავრებულებს აქვთ მყარი წარმოდგენა, რომ უსდ-ს დიპლომი, განსაკუთრებით მაგისტრის ხარისხი აუცილებელია კარიერული წინსვლისთვის, როგორც სახელმწიფო ორგანიზაციებში, ასევე კერძო კომპანიებში. სამიზნე სეგმენტის აზრით, თავად შრომის ბაზარიც არსებული ვითარების შესაბამისად იქცევა. მათთვის უსდ-ს დიპლომი კადრის აყვანისას ერთ-ერთ, მაგრამ არა გადამწყვეტ ფაქტორს წარმოადგენს. დამსაქმებლებისთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა სამუშაო გამოცდილებას ენიჭება, ასეთის არ ქონის შემთხვევაში, კი კადრებს ხშირად უწევთ ჩაკეტილ წრეზე სიარული, ან ხანგრძლივ, არაანაზღაურებად სტაჟირების პროგრამებზე დათანხმება ან იძულებულნი არიან დასაქმდნენ იმ სფეროში სადაც მიეცემათ შესაძლებლობა.

საგანმანათლებლო სისტემის შეფასებისას გამოვლინდა ის ძირითადი ხარვეზი, რომელიც შეიძლება ჩაითვალოს პროფესიული ნიშნით დასაქმების პრობლემად საქართველოში. ეს ხარვეზია - პრაქტიკული ცოდნის მიღების ნაკლებობა, რაც ერთის მხრივ გამოწვეულია მატერიალურ-ტექნიკური ბაზრის სიმწირით, ხოლო მეორეს მხრივ, სასწავლო პროგრამების ზედმეტად თეორიული ხასიათით და პრაქტიკოსი ლექტორების ნაკლებობით; სასწავლო პრაქტიკების, პროფესიული ცოდნის ნაკლებობის, გამო კი კურსდამთავრებულები მოუზადებლები შეხვდნენ შრომის ბაზრის მოთხოვნებს .

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. აკადემიური პროგრამების შედეგებსა და დასაქმების ბაზრის მოთხოვნებს შორის შესაბამისობის კვლევა სოციალურ მეცნიერებებში კვლევის ანგარიში. თბ. 2015
2. ქეცბაია კ., (2014) განათლების სოციოლოგია (ლექციები) “უნივერსალი” თბ.
3. Argentina G., Triventi M., (2007). Social Inequality in Higher Education and Labour Market in a Period of Institutional Reforms: Italy, 1992-2007, Higher Education, Vol. 61, No. 3, Differentiation in higher education and its consequences for social inequality (March 2011), pp. 309-323
4. Corominas E., Saurina C. and Villar E., (2010) “The Match between University Education and Graduate Labour Market Outcomes (Education-Job Match). An analysis of three graduate cohorts in Catalonia“
5. Global Employment Trends for Youth (2015) Scaling up investments in decent jobs for youth International Labour Organization
6. OECD (2012), Better Skills, Better Jobs, Better Lives: A Strategic Approach to Skills Policies, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264177338-en>
7. OECD (2013), OECD Skills Outlook 2013: First Results from the Survey of Adult Skills, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264204256-en>
8. ნატო ჩაკვეტაძე უმუშევრობა, რომელიც არ ჩანს (06 ივლისი, 2016) <http://forbes.ge/blog/186/umuSevroba%2C-romelic-ar-Cans>
9. განათლება და დასაქმება საქართველოში (08 თებერვალი, 2015) <http://forbes.ge/blog/72/ganaTleba-da-dasaqmeba-saqarTveloSi>
10. შრომის ბაზარი საქართველოში <http://forbes.ge/blog/79/Sromis-bazari-saqarTveloSi>
11. საქართველოში ახალგაზრდების უმუშევრობა ევროპის საშუალო მაჩვენებელს 2,5-ჯერ აღემატება http://commerzant.ge/?m=5&news_id=32594&cat_id=5

Ivane Javakhishvili Tbilisi state university

Tamta Kuparashvili

Profession related employment problems of the graduates of HEI
in Georgia

MA program – Sociology

Master,s thesis is submitted to obtain Master’s degree in Social Sciences

Supervisor: Nino Durglishvili
Associate Professor

Tbilisi 2017